

INŠTITUT RS ZA SOCIALNO VARSTVO
SOCIAL PROTECTION INSTITUTE OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

**Tehnični prenos, ureditev in posodabljanje
obstoječe baze podatkov za spremljanje
blaginje otrok v Sloveniji**

Končno poročilo

Ljubljana, december 2018

Naročnik:	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Direktorat za družino
	Štukljeva cesta 44
	1000 Ljubljana
Skrbnica naloge pri naročniku:	dr. Simona Rajšp
Št. pogodbe:	2611-18-050238
Izvajalec:	Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
	Tržaška 2
	1000 Ljubljana
Skrbnik naloge pri izvajalcu:	dr. Urban Boljka
Naslov naloge:	Tehnični prenos, ureditev in posodabljanje obstoječe baze podatkov za spremljanje blaginje otrok v Sloveniji
Avtorji naloge:	dr. Urban Boljka mag. Mateja Nagode Jasmina Rosič, mag. soc. del. Žiga Tičar dr. Andreja Črnak Meglič mag. Barbara Kobal Tomc
Datum izdaje	28. december 2018
Izdaja:	01
Odgovorna oseba:	mag. Barbara Kobal Tomc, direktorica IRSSV

Uporabljeni izrazi, zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za ženske in moške.

Besedilo ni lektorirano.

Objava besedila in podatkov v celoti ali deloma je dovoljena le z navedbo vira.

Vsebina

1. UVOD ALI KAKO SPREMLJAMO POLOŽAJ OTROK V SLOVENIJI	5
2. POTREBA PO (REGIJSKEM) SPREMLJANJU BLAGINJE OTROK	8
3. TEORETSKI IN PRAKTIČNI PRISTOPI K OBLIKOVANJU INDEKSA BLAGINJE OTROK	12
3.1. Nekateri primeri oblikovanja regionalnih indeksov blaginje otrok iz tujine	16
3.1.1. Portugalski nacionalni indeks – Indeks Fernandesove idr. (2013)	16
3.1.2. Španski nacionalni indeks – Indeks Casasa idr. (2013)	18
3.1.3. Irski nacionalni indeks – Indeks Cheeversove in O'Connella (2013).....	20
3.1.3. Norveški indeks mladih.....	22
3.1.4. Indeks blaginje otrok na ravni lokalne skupnosti (Bradshawa idr. 2008)	23
3.2. Slovenski regijski indeks blaginje otrok (RIBO)	25
4. KAKO SMO OBLIKOVALI, IZRAČUNALI IN UPODOBILI RIBO V PRAKSI	37
4.1. Iskanje in zbiranje izhodiščnih podatkov	37
4.2. Normalizacija oz. povezovanje podatkov	42
4.3. Agregiranje in izračunavanje indeksa	42
4.3. Preverjanje veljavnosti RIBO.....	43
5. KRATKA ANALIZA REZULTATOV RIBO	45
5.1. Primerjava med statističnimi regijami.....	45
5.2. Primerjava med dečki in deklicami.....	51
6. ZAKLJUČEK	54

Kazalo slik

<i>Slika 1: Razvrstitev slovenskih statističnih regij glede na IRB 2016 (normalizirane vrednosti od 0 do 10)....</i>	9
<i>Slika 2: Indeks regionalne razvojen ogroženosti (normalizirane neinverzne vrednosti od 0 do 100).....</i>	10
<i>Slika 3: Odnos med indeksom (RIBO) in izbranimi kontekstualnimi kazalniki.....</i>	43
<i>Slika 4: Razvrstitve slovenskih regij glede na RIBO.....</i>	45
<i>Slika 5: Regijski indeks blaginje otrok RIBO: kazalniki.....</i>	48
<i>Slika 6 Regijski indeks blaginje otrok RIBO: primerjava.....</i>	48
<i>Slika 7: Regijski indeks blaginje otrok RIBO in spol.....</i>	51
<i>Slika 8: Področja RIBO in spol.....</i>	51

Kazalo preglednic

<i>Preglednica 1: Splošni kriteriji za izbiro kazalnikov, ki merijo blaginjo otrok.....</i>	14
<i>Preglednica 2: Potencialne raziskave glede na zadovoljevanje specifičnih kriterijev.....</i>	28
<i>Preglednica 3: Sestava IRSSV regionalnega indeksa blaginje otrok (RIBO).....</i>	30
<i>Preglednica 4: Metodološke značilnosti kazalnikov RIBO (podatki za skupni indeks).....</i>	38
<i>Preglednica 5: RIBO in rangi po področnih indeksih.....</i>	47

1. UVOD ALI KAKO SPREMLJAMO POLOŽAJ OTROK V SLOVENIJI

»Edino pravo merilo uspešnosti določene države je, kako dobro skrbi za svoje otroke – za njihovo zdravje, varnost, materialno preskrbljenost in kakovostno izobraževanje; za to, da se počutijo ljubljene, cenjene in vključene v lastne družine, vrstniške skupine in družbo nasploh.« (UNICEF 2017)

Otroci naj bi torej bili naše največje bogastvo, kot pravi naša dobro znana krilatica, država pa mora usmeriti vse svoje napore, da zagotovi njihovo blaginjo. Ob tem se nemudoma postavi vprašanje, na kakšen način podati odgovor, ali otroci v Sloveniji živijo dobro? Torej, ali je Slovenija pri zagotavljanju blaginje otrok uspešna? Sicer je tudi v evropskem kontekstu in tudi širše merjenje blaginje otrok vse bolj pomembna javnopolitična tema, zato ne preseneča naraščanje strokovne in znanstvene literature na to temo (kaj sploh je »dobro otroštvo«, kako ga izmeriti in spodbujati), kot tudi različnih orodij, ki nam iskanje odgovorov na to vprašanje olajšajo (npr. vse več raziskav, podatkov in oblikovanje različnih indeksov).

Slovenija na področju spremljanja položaja otrok in njihove blaginje ne zaostaja za drugimi zahodnimi državami, kar pa še ne pomeni, da ni prostora za napredovanje in izboljšanje obstoječih pristopov. Ugotovimo lahko, da v Sloveniji obstaja t. i. sistem za spremljanje položaja otrok, ki ga lahko v grobem razdelimo na naslednje elemente:

- situacijske analize položaja otrok v Sloveniji,
- baza podatkov o otrocih,
- Svet za otroke in družino,
- indeks blaginje otrok (IBO).

T. i. situacijske analize položaja otrok opravlja Inštitut RS za socialno varstvo na približno deset let. K sodelovanju so vabljeni tudi strokovnjaki iz drugih institucij, ki vsak iz svoje perspektive analizira in oceni položaj otrok znotraj določenega področja (izobraževanja, zdravja in zdravstvenega varstva, socialnega varstva, nasilja, prestopništva, participacije, prostega časa, kulture, otrok s posebnimi potrebami, otrok brez spremstva ipd.). Do sedaj sta izšli dve publikaciji na to temo (glej Črnak Meglič idr. 2005 in [Črnak Meglič in Kobal Tomc 2016](#)). Prednost takšnih analiz je njihova poglobljenost in preplet vsebinskega, podatkovnega in policy pristopa k obravnavanemu problemu, slabost pa, da se izvajajo na deset let in, da zahtevajo podrobno branje in predhodno poznavanje področja, če želimo, da uresničijo cilj, tj. policy uporabnost.

Eno od podlag za na dokazih temelječem odločanju v javnih politikah predstavlja tudi [spletna baza podatkov o otrocih](#), ki smo jo oblikovali in jo vzdržujemo na Inštitutu RS za socialno varstvo. Vsebuje številne sekundarne podatke različnih področij življenja otrok. Sestavlja jo 13 kategorij, 68 spremenljivk in kar 203 kazalniki. Prednost takšne spletne baze je v enostavnem dostopanju do podatkov, urejenosti podatkov, njihovi ažurnosti in velikem naboru. To zadnje je tudi njena pomanjkljivost. Skozi leta je baza vse bolj rasla, dodajali smo nove in nove kazalnike. Zato težko govorimo o podatkovni bazi, ki bi imela vnaprej jasno logiko (npr. ločevanje med kazalniki, ki kažejo na blaginjske izide, in kazalniki, ki merijo kakovost javnih politik na posameznem področju). Govorimo pa lahko o zelo bogati podatkovni knjižnici.

Del dolžnosti za spremljanje položaja otrok v Sloveniji nosi tudi na podlagi 18. člena Družinskega zakonika (Uradni list RS, št. 15/17) v letu 2017 ustanovljen Svet Republike Slovenije za otroke in družino. Njegove naloge vključujejo spremljanje in ocenjevanje položaja otrok in družine, predlaganje strokovnih izhodišč za sprejem zakonodaje in strateških dokumentov, obravnavanje predlogov zakonov s področja otrok in družine in pripravo strokovnih mnenj o predlogih zakonov ter pobud za usklajeno delovanje pristojnih organov na področju otrok in družine in za sodelovanje med pristojnimi organi, strokovnimi institucijami ter nevladnimi organizacijami, spremljanje izvajanja sprejete zakonodaje in ukrepov na področju otrok in družine. Svet za otroke in družino je pomemben, saj predstavlja jasen korak k bolj otrokocentričnemu oblikovanju javnih politik v Sloveniji, za katerega pa moramo, če želi biti v tem uspešen, zagotoviti ustrezno podatkovno podporo.

V letu 2017 in 2018 je Inštitut RS za socialno varstvo na iniciativo in s finančno podporo UNICEF-a oblikoval in podatkovno upodobil še [indeks blaginje otrok \(IBO\)](#). Cilj projekta je bil oblikovati močno analitično orodje, s katerim bo na podlagi enotne in jasne metodologije moč primerjati blaginjo otrok v evropskih državah. Indeks je tako oblikovan za 27 evropskih držav, spremlja ga še 21 kontekstualnih kazalnikov, le ti pa predstavljajo socio-ekonomski kontekst vsake od teh držav. Na ta način je omogočena ne samo analiza uvrstitev posameznih držav glede na splošen indeks blaginje otrok, 7 področnih indeksov in 31 skrbno izbranih kazalnikov, ampak tudi analiza konteksta, ki bi na rezultate indeksa lahko vplival. Ta mednarodni indeks otrok predstavlja podlago za naslavljanje različnih družbeno-ekonomskih kontekstov in posledično oblikovanje bolj ustreznih javnih politik na tem področju. Tako oblikovan indeks blaginje otrok umešča Slovenijo v mednarodni kontekst in pove, kako dobro živijo otroci v Sloveniji glede na njihove evropske vrstnike. To orodje pa ne omogoča primerjav različnih indeksov, področnih indeksov in kazalnikov znotraj Slovenije. Iz hitrega regijskega pregleda nekaterih ključnih socio-ekonomskih kazalnikov (BDP, stopnja brezposelnosti, stopnja zaposlenosti, višina neto in bruto plače ipd.), predvsem pa na podlagi Indeksa regionalne blaginje in Indeksa regionalne ogroženosti, ki ju podrobneje predstavimo v naslednjem poglavju, namreč zanesljivo vemo, da v Sloveniji obstajajo relativno velike regijske razlike. **Tu se poraja ključno vprašanje, ali obstajajo regijske razlike tudi v blaginji otrok.**

Da bi odgovorili na to vprašanje, je Inštitutu RS za socialno varstvo v letu 2018, MDDSZ naročil nalogo *Tehnični prenos, ureditev in posodobljanje obstoječe baze podatkov za spremljanje blaginje otrok v Sloveniji*. Ključni cilj naloge je oblikovati **regijski indeks blaginje otrok**, na katerega lahko gledamo kot na nadgradnjo zgoraj opisanega mednarodnega indeksa blaginje otrok. Z oblikovanjem specifičnega regijskega indeksa za Slovenijo naredimo korak naprej. Obstoječemu nacionalnemu indeksu, ki ga uporabljamo v mednarodni primerjavi, dodamo nacionalno specifične kazalnike, ki so še posebej pomembni za blaginjo otrok v Sloveniji. Na ta način še podrobneje prikažemo položaj otrok v Sloveniji in njihovo blaginjo. Če smo z mednarodnim indeksom med seboj primerjali države, pa regijski indeks omogoča primerjavo blaginje otrok znotraj Slovenije oz. slovenskih statističnih regij¹. Regijski indeks torej dopolni sliko, ki smo jo že pridobili z oblikovanjem in spletno podatkovno upodobitvijo mednarodnega indeksa blaginje otrok. Oba skupaj predstavljata močno analitično orodje za spremljanje položaja otrok v Sloveniji v mednarodnem kontekstu, kontekstu slovenskih statističnih regij in časovni perspektivi.

Raziskovalna vprašanja, ki so nas pri oblikovanju indeksa vodila, so bila:

¹ Končni cilj bi bil pripraviti (tudi) občinski indeks blaginje otrok, kar pa je, vsaj zaenkrat, zaradi značilnost nedostopnosti primernih podatkov nemogoče.

- Kako izmeriti blaginjo otrok v Sloveniji?
- V katerih statističnih regijah je blaginja višja, v katerih nižja?
- V katerih statističnih regijah so določena področja indeksa boljše, v katerih slabše »razvita«?
- So na boljšem dečki ali deklice?
- Kakšni so časovni trendi na posameznih področjih indeksa blaginje otrok?

Izdelava naloge je razdeljena na več delov. Uvodnemu poglavju, kjer na kratko opišemo nekatere elemente sistema spremljanja položaja otrok pri nas, sledi drugi del, v katerem utemeljimo potrebo po regijskem spremljanju blaginje otrok v Sloveniji. Cilj tega dela poročila je prikazati regijske raznolikosti Slovenije, kar dosežemo s prikazom ključnih socio-ekonomskih kazalnikov, za katere smo že v poročilu [IRSSV indeks blaginje otrok: vsebinski izzivi, metode in uporabnost](#) (Boljka idr. 2018), potrdili pozitivno povezanost s splošnim indeksom blaginje otrok. Predpostavljamo namreč, da bodo ti socio-ekonomski kazalniki tudi v primeru oblikovanja regijskega indeksa, ki je sicer od mednarodnega bolj nacionalno specifičen, »vplivali« na regijsko specifične rezultate. Sledi zaključek, da v kolikor obstajajo regijske razlike v blaginji otrok v Sloveniji, potrebujemo (bolj) regijsko specifične javnopolitične odzive.

Tretji del naloge je posvečen teoretskemu in praktičnemu premisleku oblikovanja regijskega indeksa blaginje otrok. Pri tem sledimo pristopu, ki smo ga ubrali že pri oblikovanju mednarodnega indeksa blaginje otrok, in sicer, da striktno ločujemo med otrokocentričnimi kazalniki izida in kontekstualnimi kazalniki. V tem delu naredimo še pregled drugih obstoječih nacionalnospecifičnih oz. regijskih indeksov blaginje otrok in preverimo njihovo uporabnost za oblikovanje našega indeksa.

V četrtem delu sledi pregled dostopnosti podatkov. Opravljen je pregled obstoječih raziskav in drugih podatkovnih virov in ocena njihove primernosti za vključitev v indeks. Izpostavljeni so problemi, s katerimi se na tem področju soočamo in kako smo jih, če smo indeks vseeno želeli oblikovati, rešili.

Sledi del poročila, v katerem podrobno opišemo oblikovanje regionalnega indeksa in njegovo metodologijo ter nekatere postopke, ki smo jih pri podatkovni upodobitvi in izračunih uporabili (zbiranje podatkov, agregiranje in normalizacija). V tem delu sestavo indeksa tudi prvič predstavimo.

V šestem delu poročila opravimo kratko analizo pridobljenih podatkov, uporabljamo večinoma deskriptivno metodo in različne podatkovne upodobitve indeksa. Cilj tega dela je, da bralcu približamo razlike v indeksu blaginje otrok in njegovih področnih indeksih glede na statistične regije, pri čemer smo še posebej pozorni na vidik spola. Uporabljamo različne tehnike podatkovne upodobitve (radialni histogram, primerjava majhnih večkratnih prikazov (angl. »*small multiples*«), histogram, razsevni grafikon).

Poročilo zaključimo z idejnim osnutkom oblikovanja spletne strani in načrtovanjem uporabniške izkušnje (predvidoma v letu 2019), kjer predstavimo ključne principe, ki jim bomo pri tem sledili – npr. princip »od najbolj splošnega prikaza podatkov k najbolj specifičnemu«. Ta del vključuje še t. i. tehnični prenos, ureditev in posodabljanje obstoječe baze podatkov za spremljanje blaginje otrok v Sloveniji, kjer razložimo na novo vzpostavljen odnos med obstoječo bazo podatkov o otrocih, ki je bila v zadnjih desetih letih oblikovana (in vzdrževana) na IRSSV in spletno interaktivno podatkovno upodobitev na novo oblikovanega regijskega indeksa blaginje otrok. Do regijskega indeksa blaginje otrok se tudi kritično opredelimo.

2. POTREBA PO (REGIJSKEM) SPREMLJANJU BLAGINJE OTROK

Če smo z oblikovanjem indeksa blaginje otrok uspeli omogočiti primerjavo blaginje otrok v Sloveniji s tisto v drugih evropskih državah, pa ne moremo mimo dejstva, da takšni prikazi predstavljajo povprečja v študijo vključenih držav. S tega vidika ostajajo nekateri odkloni od povprečja skriti, čeprav lahko upravičeno predvidevamo, da obstajajo. Na ta način se del potenciala javnih politik za izboljšanje izidov otrok, te namreč niso oblikovane regijsko specifično², izgublja.

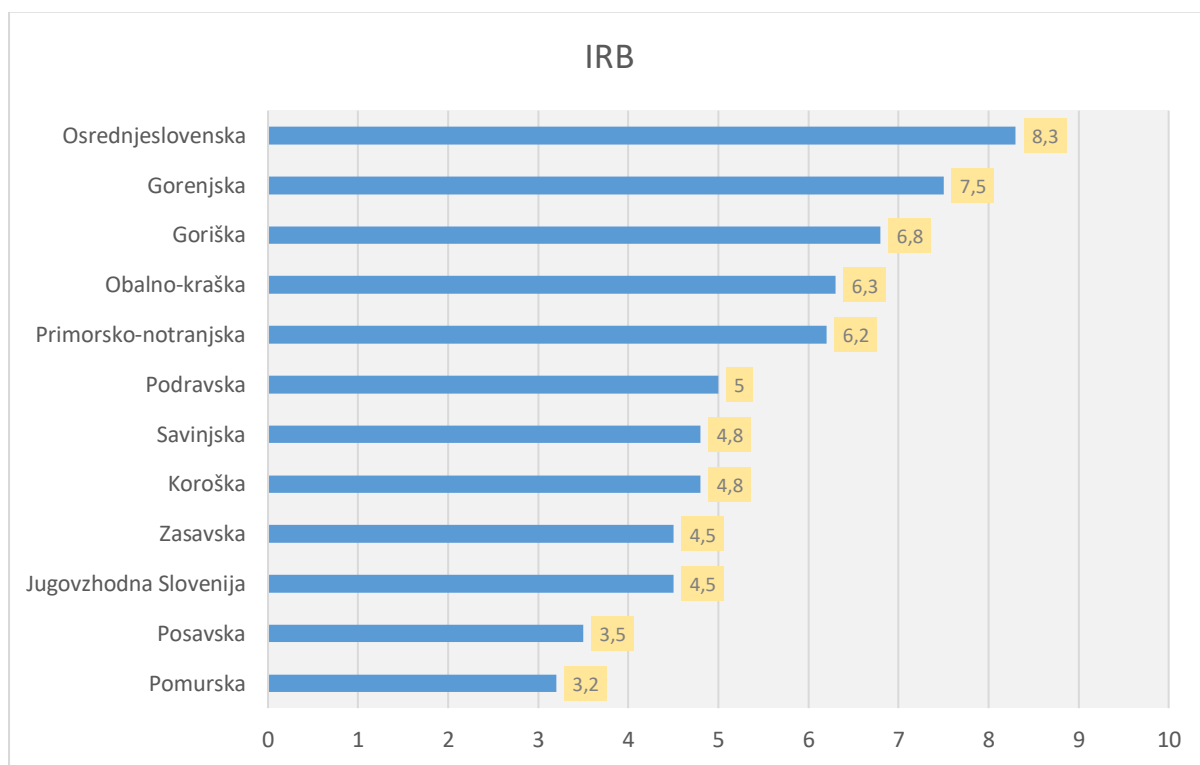
Sicer je regijsko merjenje (splošne) blaginje pri nas relativno spregledana raziskovalna tema. V tem oziru lahko izpostavimo publikacijo UMAR *Kako živimo v slovenskih regijah* (Pečar 2017), v kateri je na podlagi OECD-jeve metodologije na osnovi 14 kazalnikov, razdeljenih na 9 področij, oblikovan **indeks regionalne blaginje (IRB)**. V indeks so vključena naslednja področja (in njim pripadajoči kazalniki), ki so razdeljena v tri skupine:

- kazalniki materialnih pogojev življenja (dohodek, zaposlitev, stanovanje/bivanje),
- kazalniki kakovosti življenja (zdravje, izobrazba, okolje, varnost, vključenost v družbo in dostopnost do storitev),
- kazalniki subjektivne blaginje (socialni kapital in zadovoljstvo z življenjem).

Regijski vidik blaginje je pomemben, saj ima, kot izpostavlja Pečar (2017, 1), »/v/eliko dejavnikov, ki vplivajo na kvaliteto življenja prebivalcev, svoj izvor v lokalnem okolju. Zaposlovanje, dostop do izobraževanja, kvaliteta okolja, stopnja varnosti in drugo se razlikujejo od ene skupnosti do druge, od ene regije do druge. Te razlike odkrivajo regionalni kazalniki blaginje, ki kažejo, da so države tudi znotraj heterogene. Razlike med regijami v državi so prav tako pomembne kot razlike med državami« (Pečar 2017, 1).

² Sicer se zavedamo, da slovenske statistične regije niso politične enote.

Slika 1: Razvrstitev slovenskih statističnih regij glede na IRB 2016 (normalizirane vrednosti od 0 do 10)

Vir: UMAR 2017

Iz prikaza je razvidno, da med slovenskimi statističnimi regijami obstajajo precejšnje razlike v blaginji, kot je bila izmerjena z IRB. Rezultati analize so pokazali, da imajo regije v zahodni Sloveniji višjo blaginjo kot regije v vzhodni Sloveniji. Pečar (2017) glede na rezultate IRB, slovenske statistične regije razvrsti v štiri skupine.

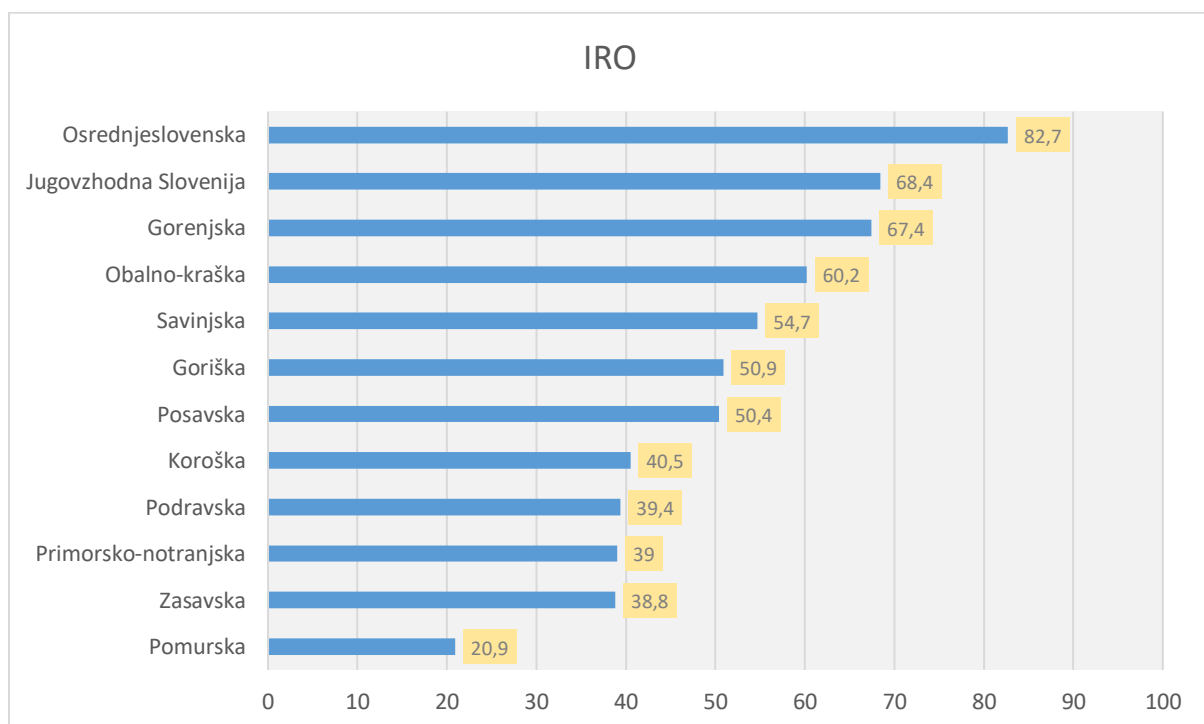
V prvo skupino so uvrščene osrednjeslovenska, gorenjska in goriška regija (visoke vrednosti imajo pri kazalnikih zadovoljstva z življenjem, dohodkov, vključenosti v družbo, dostopa do storitev in varnosti in zaposlitve. V drugo skupino spadata obalno-kraško in primorsko-notranjska regija. Dobro se odrežeta na področjih dohodka, zadovoljstva z življenjem, dostopnosti do storitev in varnosti in možnosti zaposlitve. Tretjo skupino sestavljajo podravska, savinjska, koroška, jugovzhodna Slovenija in zasavska regija. Pečar (2017, 27) ugotavlja, da imajo regije v tej skupini primerljiv skupen rezultat indeksa, a so sicer raznolike glede na to, kako se pri določenem kazalniku odrežejo. Tako npr. koroška izstopa po drugem najvišjem razpoložljivem dohodku na prebivalca na eni strani, a ima tudi najnižje zadovoljstvom z življenjem. V zadnji, četrti skupini, sta dve regiji, in sicer posavska in pomurska. Prva se pri večini kazalnikov uvršča na dno lestvice, pomurska pa je glede uvrstitev precej raznolika, saj ima na nekaterih področjih relativno visoke vrednosti, npr. stanovanjski pogoji, dostopnost do storitev in socialni kapital, na nekaterih pa skrajno nizke, npr. področje dohodkov, zaposlitve, izobrazbe zaposlenih in vključenosti v družbo ipd. (Pečar 2017, 27).

Izpostaviti je treba še, da Pečar (2017) ocenjuje, da razlike med statističnimi regijami niso majhne in da lahko zasledimo ključno delitev na zahodne in vzhodne statistične regije, pri čemer imajo zahodne praviloma višjo blaginjo. Najvišjo blaginjo ima osrednjeslovenska statistična regija, ta pa je za 2,6-krat višja, kot v statistični regiji z najnižjo blaginjo, in sicer v pomurski regiji. Koeficient variacije pa kaže, da 27 % regij odstopa od aritmetične sredine kazalnika.

Izmeriti regionalne razlike, je cilj še enega sestavljenega kazalnika, **indeksa regionalne razvojne ogroženosti (IRO)**, ki so ga prav tako oblikovali na UMAR. Tudi ta pokaže na relativno velike razlike med statističnimi regijami. Sicer je IRO sestavljen iz naslednjih 14 kazalnikov:

- bruto domači proizvod na prebivalca,
- bruto dodana vrednost na zaposlenega,
- delež bruto investicij v osnovna sredstva v bruto domačem proizvodu,
- stopnja registrirane brezposelnosti mladih v starosti 15–29 let,
- stopnja delovne aktivnosti v starosti 20–64 let,
- delež prebivalstva s terciarno izobrazbo v starosti 25–64 let,
- delež bruto domačih izdatkov za raziskovalno in razvojno dejavnost v bruto domačem proizvodu,
- delež prečiščene odpadne vode z vsaj sekundarnim čiščenjem v izpuščeni odpadni vodi,
- delež površine varovanih območij v regiji,
- delež ocenjene škode zaradi elementarnih nesreč v bruto domačem proizvodu,
- stopnja registrirane brezposelnosti,
- indeks staranja prebivalstva,
- razpoložljivi dohodek na prebivalca in
- poseljenost.

Slika 2: Indeks regionalne razvojne ogroženosti (normalizirane neinverzne vrednosti od 0 do 100)

Vir: UMAR 2018

Zopet lahko ugotovimo, da so regijske razlike relativno velike. Kakšne zaključke lahko torej ob teh uvidih povzamemo in jih uporabimo pri oblikovanju našega regionalnega indeksa blaginje otrok (v nadaljevanju RIBO)?

Prvič, regijsko raziskovanje razlik v blaginji otrok se v primeru Slovenije, če upoštevamo zgornja indeksa, izkaže kot še kako nujno in smiselno. Namreč, če upoštevamo Qvortrupovo (1990) tezo, da se otroci in mladostniki soočajo s podobnimi življenjskimi pogoji kot odrasli, te pogoje pa v največji meri določajo ekonomski, socialni in družbeni pogoji in spremembe, moramo pritrditi tudi temu, da so otroci in splošna populacija v podobnem položaju. Če je torej indeks regionalne blaginje pokazal na pomembne razlike med regijami, na njihovo heterogenost, bi podobno lahko pričakovali tudi pri regionalnem indeksu blaginje otrok. Ker večje regionalne razlike v blaginji zavirajo družbeni razvoj (Rovan, Malešič, Bregar 2009), je pomembno, da jih bolje razumemo, saj lahko le tako oblikujemo javne politike, ki bodo znale te razlike zmanjšati in na ta način pospešiti regionalni razvoj in ga uravnotežiti.

Drugič, oba predstavljena indeksa v veliki meri temeljita na t. i. makro/strukturnih kazalnikih, ki pa ne merijo nujno neposrednih blaginjskih izidov, ampak predvsem socio-ekonomski kontekst, za katerega mislimo, da na te izide vpliva. Tako sta npr. pri indeksu regionalne blaginje le dva kazalnika t. i. stroga kazalnika izida, pridobljena z anketnim vprašalnikom, in sicer *delež prebivalstva, ki poroča, da ima nekoga, na katerega se lahko obrne v stiski* (ESS) in *samoocena povprečnega zadovoljstva z življenjem na skali 0-10 točk* (SILC).

Če želimo pri oblikovanju RIBO slediti konceptualni zasnovi v letu 2017/2018 oblikovanega indeksa blaginje otrok (IBO), ki ga sicer merimo v mednarodni perspektivi, mora biti pomemben cilj oblikovanja RIBO vključiti čim več ravno takih, v našem primeru otrokocentričnih kazalnikov, kjer otroci sami podajajo mnenje o lastni blaginji (na različnih področjih), in kjer obstaja stroga ločitev med kazalniki izida in kontekstualnimi kazalniki. To nas pripelje do dela poročila, kjer podrobneje popišemo teoretske in praktične pristope v oblikovanju RIBO.

3. TEORETSKI IN PRAKTIČNI PRISTOPI K OBLIKOVANJU INDEKSA BLAGINJE OTROK

Pri oblikovanju indeksa blaginje otrok ne moremo spregledati značilnosti populacije, za katero indeks blaginje oblikujemo. Kako otroci razumejo blaginjo? Kaj je otrokom danes pomembno? Katera področja morajo najti mesto v takšnem sestavljenem kazalniku? Kakšni so še drugi kriteriji za vključitev kazalnika v indeks?

Pri iskanju odgovorov na ta vprašanja si lahko pomagamo s pogledom na otroke, kot družbeno skupino, ki jo danes vedno bolj zaznamuje dvojnost, ki določa njen družben položaj. Na eni strani so otroci (in mladostniki) (morda celo bolj kot odrasli) postali družbena skupina, ki mora že zelo zgodaj sprejemati pomembne življenjske odločitve, posledice morebitnih neuspešnih odločitev pa lahko močno zaznamujejo njihov življenjski potek. Po drugi strani so spričo svoje nepolnoletnosti še vedno družbena skupina, ki je ranljiva, in s tega vidika upravičena do posebne zaščite, ki jim je zagotovljena v okviru koncepta otrokovih pravic. Zavzemanje zanje, njihova promocija in zagotavljanje je tako ključni sestavni del vseh pomembnejših mednarodnih strateških dokumentov (Jans 2004), vzpostavljanje pogojev, kjer imajo vsi otroci enake začetne priložnosti zagotoviti si blaginjo in čim bolj enake možnosti za soočanje in upravljanje s tveganji, pa nujen del nacionalnih (in lokalnih) javnih politik.

Odnos med otrokovimi pravicami in blaginjo otrok dobro ponazori Bradshaw (2007): »Iz perspektive pristopa otrokovih pravic je blaginja opredeljena kot uresničitev otrokovih pravic in uresničitve priložnosti vsakega otroka, da uresniči svoje potenciale in postane vse oz. tisto, kar ima zmožnost postati. Stopnjo, do katere otroci te potenciale lahko uresničijo, lahko izmerimo s pozitivnimi izidi, medtem ko negativni izidi in deprivacija, kažejo na pomanjkanje otrokovih pravic.« Merjenje pozitivnih in negativnih izidov na različnih za otroke pomembnih področjih je torej tisto, kar nas pri izbiri pristopa za merjenje blaginje otrok zanima.

Tudi pri oblikovanju RIBO razumemo blaginjo na ta način. Naš prevladujoč konceptualni pristop je t. i. »nova« sociologija otroštva, ki v skladu s teorijami sociologije otroštva razume otroštvo kot družbeno kategorijo. To pomeni, da mora otroštvo v analizah, raziskavah, študijah zavzeti mesto pomembne družbene in analitične kategorije, ki pa je seveda vsakokrat odvisna od časa in prostora. Otroštva ne razumemo le kot pripravljalnega obdobja v odraslost, ampak kot obdobje, ki je samo po sebi vredno raziskovanja. V nasprotju s tradicionalnim pogledom na blaginjo otrok, kjer je bila pozornost pretežno usmerjena v prihodnost otrok (npr. na izobraževanje in vpliv tega na zaposljivost), nova sociologija otroštva ne pozablja pomena sedanosti. Pri oblikovanju RIBO torej ni pomembno zgolj to, kaj bodo otroci postali, ampak kdo so sedaj, in sicer v odvisnosti od njihovih različnih življenjskih okoliščin. Del zgornje Bradshawove (2007) opredelitve odnosa med otrokovimi pravicami in blaginjo je tudi koncept zmožnosti (Sen 2000; Nussbaum in Sen 1993). Ta spada med novejši teoretske pristope med konceptualnimi opredelitvami blaginje otrok. V ospredje preučevanja postavlja mero, da katere se lahko otrok svobodno razvija. Kot pravično družbo, ki naj bi svobodni razvoj omogočila, pa pojmuje družbo, ki aktivno omogoča, da se otrok razvija v smeri tega, kar ceni in želi doseči v skladu z lastnimi preferencam v okviru širših strukturnih dejavnikov, ki jih razume kot tiste, ki lahko na uresničevanje preferenc delujejo spodbudno ali zaviralno. Za oceno blaginje je torej pomembno, kaj lahko otrok s svojimi viri v okviru določenega okolja (mikro, mezo, makro) doseže (Ben-Arieh in Frønes 2011, 463–465).

V praktični zasnovi našega indeksa se tak pristop kaže v strogi ločitvi med izidi in kontekstualnimi dejavniki (širšimi socio-ekonomskimi dejavniki na ravni slovenskih statističnih regij), ki lahko na te izide vplivajo.

Poleg konceptualnemu pristopu k oblikovanju indeksa, smo, kar je sicer s prvim neločljivo povezano, posebno pozornost namenili tudi kriterijem za izbor kazalnikov. Tu smo sledili kriterijem, ki smo jih povzeli po Ben-Arieh idr. (2001) in smo jih upoštevali že pri oblikovanju IBO. Ker je eden izmed ključnih ciljev pričujočega poročila oz. naloge oblikovati indeks, ki bo kar najbolj uporaben za nacionalne in lokalne politične odločevalce in oblikovalce javnih politik, moramo zagotoviti, da ga bodo ti deležniki tudi uporabljali. Tako IBO kot RIBO torej razumemo kot komplementarni orodji, ki izpolnjujeta naslednja temeljna vodila:

- odločitve politike pri sprejemanju ukrepov za izboljšanje življenja otrok morajo biti utemeljene na kakovostnih podatkih oz. »na znanju temelječih odločitvah o javnih politikah« (angl. *»evidence-based policy making«*),
- skrb za podatkovno opolnomočenje zagovorniških skupin (in zainteresirane javnosti) za bolj konsistentno in uspešno izvajanje pritiska na politične odločevalce v zvezi s položajem otrok pri nas,
- obe zgornji točki upoštevata tako primerjalni mednarodni kot tudi regijski kontekst blaginje otrok v Sloveniji.

Pri zasledovanju teh treh vodil smo upoštevali splošne kriterije za izbiro kazalnikov, ki jih je razvil Ben-Arieh s sodelavci (2001), in jih predstavljamo v *Preglednici 1*.

Preglednica 1: Splošni kriteriji za izbiro kazalnikov, ki merijo blaginjo otrok

Kriteriji za preverbo konceptualne ustreznosti kazalnikov		Kriteriji za preverbo potencialnega vpliva kazalnikov na oblikovanje politik	
pomembnost za blaginjo otrok	kazalniki morajo na celovit način naslavljeni vprašanja blaginje otrok	relevantnost za politiko	
konceptualna veljavnost	izbira vsakega kazalnika mora biti utemeljena v trdnih teoretskih podlagah	privlačnost za medije in zagovorniške skupine	na ta način zagotovimo, da bodo zbrani podatki vstopili v javno debato
natančnost kazalnikov	zaradi pomanjkanja konsenza glede opredelitve blaginje otrok je natančnost kazalnikov nujna, saj nam v nasprotnem primeru izbira kazalnika, ki ne ustreza temu merilu, lahko okrne naša prizadevanja. Nejasnim in preveč poenostavljenim kazalnikom, ki jih sprejmemo na podlagi kompromisov, se moramo izogibati	prepričljivost za politične odločevalce	to velja za politične odločevalce na vseh ravneh, v različnih družbenih in političnih institucijah
kazalniki omogočajo jasno interpretacijo in razumevanje	jasno, enostavno razumevanje kazalnikov je pomembno za vzpostavitev kredibilnosti (kar je še posebej relevantno, ko z rezultati analiz naslavljammo politične odločevalce, splošno javnost in strokovnjake, ki delajo na tem področju)	dostopnost	če želimo, da oblikovalci javnih politik, politični odločevalci, raziskovalci, mediji, zagovorniki otrokovih pravic, uporabijo kazalnike, potem mora biti dostop do podatkov urejen tako, da lahko sami izbirajo in dostopajo do njih, kadarkoli to želijo
kazalniki vzpostavljajo podlago za prepoznavanje posledic javnih politik	veljaven, dober kazalnik ne meri zgolj trenutne blaginje otrok, temveč omogoča tudi spremljanje trendov. Ugotavljanje trendov in analize posledic obstoječih politik in programov za blaginjo otrok je torej ključno	kazalniki nagovarjajo stereotipne predstave, ki predstavljajo oviro za delovanje	za spreminjanje politik, morajo kazalniki nagovarjati ustaljena prepričanja in stereotipe, ki preprečujejo izboljšanje blaginje otrok na določenih področjih (primer: predvidevanje, da so revni starši leni in zanemarjajo otroke, lahko prepreči oblikovanje politik za izboljšanje

		blaginje revnih otrok)
navezava na dejavnike in izide	dober kazalnik se nanaša na oboje: na dejavnike, ki določajo trenutni status otrok in na vpliv obstoječih politik in programov na otroke	
odpornost na kritiko	vsak kazalnik mora biti sprejet s strani raziskovalcev in političnih odločevalcev kot natančen, nepristranski, pravičen. V nasprotnem primeru se razprava lahko osredotoči zgolj na kazalnik, ne pa na rezultate indeksa in predloge za izboljšanje blaginje otrok.	

Vir: povzeto po Ben-Arieh idr. (2001)

Splošne kriterije v grobem razvrščamo v dve skupini, pri čemer prva skupina naslavlja ustreznost oz. skladnost izbranih kazalnikov z izbranim konceptom blaginje, ki ga RIBO meri, medtem ko se druga ukvarja s pomenom kazalnikov za oblikovanje javnih politik in njihovega vpliva na oblikovanje politik. Vsak kazalnik, ki je torej uvrščen v RIBO, je moral zadostiti vsem kriterijem v preglednici. Še več, v preglednici predstavljamo le t. i. splošne kriterije za uvrstitev v RIBO. Poleg teh smo v skladu z izbranim konceptom blaginje otrok in ciljev naloge oblikovali še t. i. specifične kriterije uvrstitve kazalnikov v RIBO (o teh specifičnih kazalnikih več na str. 15).

Teoretsko-konceptualna zasnova RIBO in vnaprej določena vodila določata končni izbor kazalnikov v RIBO. Seveda pa ne moremo mimo samega izbora glavnih področij, ki smo jih vključili v indeks. Tudi področja so, tako kot njim pripadajoči kazalniki, podvrženi splošnim in specifičnim kriterijem za izbor v RIBO. Izbor področij je zelo pomemben, saj odraža to, kar naj bi blaginja bila. Izbor odraža teoretsko-konceptualni pristop, se pravi sledi na prejšnjih straneh popisanim principom »nove« sociologije otroštva in pristopa zmožnosti, po drugi strani pa odraža že narejeni izbor področij v IBO in konsenz, ki se je na področju merjenja blaginje otrok že oblikoval. Pregled obstoječih mednarodnih indeksov blaginje otrok namreč pokaže, da že lahko govorimo o t. i. mehkem konsenzu (Boljka idr. 2018, 59) v merjenju blaginje otrok v državah razvitega sveta, saj je jasno, da obstaja močno prekrivanje področij med različnimi obstoječimi indeksi (za podrobnosti glej Boljka idr. 2018, 22-31). Kot pa bomo videli v nadaljevanju, je RIBO bolj kot IBO zaznamovan z odklonom od idealnega teoretsko-konceptualnega modela izbora področij in kazalnikov, ki smo ga izbrali, predvsem zaradi težav z dostopnostjo podatkov za slovenske statistične regije (več o tem v podpoglavju 3.1.5.)

3.1. Nekateri primeri oblikovanja regionalnih indeksov blaginje otrok iz tujine

V kolikor želimo pri merjenju blaginje otrok zajeti tudi nacionalno specifične značilnosti, zgolj merjenje blaginje otrok z mednarodno primerljivimi indeksi ne zadošča oz. lahko spregleda tako pomembne nacionalne, kot tudi regijske značilnosti. Zato se oblikujejo nacionalni ali regionalni indeksi blaginje otrok, ki vključujejo tudi tiste kazalnike, ki bolje kot mednarodni ponazorijo nacionalno in regijsko kompleksnost. Primerov takšnih nacionalnih oz. regionalnih indeksov ni ravno veliko. To dejstvo lahko povežemo tudi s splošnim pomanjkanjem regijsko specifičnih podatkov za starostno kategorijo otrok, saj je anketno zbiranje takšnih podatkov zahtevno.

V nadaljevanju sprva predstavimo tri nacionalne indekse, oblikovane za potrebe merjenja blaginje otrok na Portugalskem, v Španiji in na Irskem. Nato sledi predstavitev norveškega indeksa mladih ter angleškega indeksa Bradshawa idr. (2008), ki pa sta pripravljena na regionalni in celo občinski (lokalni) ravni.

3.1.1. Portugalski nacionalni indeks – Indeks Fernandesove idr. (2013)

Fernandesova in drugi (2013) so za portugalski nacionalni kontekst pripravili indeks, s katerim so želeli preseči pomanjkljivosti obstoječih pristopov k izračunu indeksov blaginje otrok. Te pomanjkljivosti so:

- uporaba agregiranih makro podatkov,
- spregled perspektive otrok pri zbiranju podatkov (tudi večina tistih indeksov, ki uporabljajo mikro podatke, te zbira preko odgovorov staršev namesto otrok) in
- uporaba enakih uteži pri dodeljevanju pomembnosti kazalnikov.

Za zbiranje podatkov so izvedli raziskavo na vzorcu 1.246 otrok in njihovih staršev, ki obiskujejo šole v severni regiji Portugalske. Pripravili so dva tipa vprašalnikov. Prvi je bil namenjen staršem in je zajemal

t. i. objektivne kazalnike, ki merijo blaginjo njihovih otrok. Na drugega pa so odgovarjali otroci. Subjektivno oceno otrok so zagotovili tako, da so otroci kazalnike iz vprašalnika za starše rangirali po pomembnosti znotraj področij, in vsakemu kazalniku določili stopnjo pomena (na lestvici od 1–»nepomembno« do –5 »izjemno pomembno«). V nadaljevanju so na podlagi teh rezultatov kazalnike in področja indeksa utežili.

Teoretska podlaga za pripravo indeksa so bila štiri splošna načela Konvencije o otrokovih pravicah:

- nediskriminacija (2. člen KOP, kar za izbiro kazalnikov blaginje otrok pomeni, da morajo biti podatki zbrani glede na starost, spol, etnično pripadnost, kraj bivanja in socio-ekonomsko ozadje);
- najboljša korist otroka (3. člen KOP, iz česar izhaja potreba po tem, da se pri oblikovanju in rabi kazalnikov upošteva otroka kot enoto analize);
- preživetje in razvoj (6. člen KOP promovira celostno razumevanje otrokovega razvoja in njegove blaginje, s tem ko namenja enako pozornost otrokovim državljskim, političnim, socialnim, ekonomskim in kulturnim pravicam. Ob tem poudarja, da so te pravice medsebojno povezane in univerzalne. Iz tega izhaja konsenz o tem, da je treba blaginjo otrok razumeti kot multidimenzionalen koncept, kjer se otrokov razvoj odvija v interakciji z različnimi sistemi);
- upoštevanje perspektive otrok (12. člen KOP, kar otrokom omogoča, da se v raziskavah sliši njihov »glas«).

Poleg tega so raziskovalci upoštevali še Bronfenbrennerjev bio-ekološki model otrokovega razvoja (Bronfenbrenner in Morris 1998). V ospredju tega pristopa je interakcija med posameznikom (otrokom) in njegovim okoljem, ki poteka kot proces v različnih koncentričnih strukturah. Bronfenbrennerjev (1979) sistem koncentričnih struktur zajema:

- mikro-sistem (otrok z vsemi svojimi osebnimi značilnostmi v prvi vrsti vstopa v interakcijo z družino, s prijatelji, sosedi, sošolci, vrtcem, zdravstveno oskrbo; gre za raven, ki ima najmočnejši neposreden vpliv na otroka);
- mezzo-sistem (stiki oziroma povezave med različnimi strukturami znotraj mikro sistema, na primer med starši in šolo, se odvijajo znotraj mezzo-sistema);
- ekso-sistem (vpliva na otroka v glavnem neposredno z vplivanjem na različne strukture znotraj mikro-sistema. Ekso-sistemi so npr. družbene institucije, v katerih poteka sprejemanje odločitev o javnih zadevah, uvajanje šolske zakonodaje, zdravstvena in socialna politika ipd.);
- makro-sistem (predstavlja širši družbeni kontekst s kulturnimi vrednotami in normami, ekonomskimi pogoji, globalnim razvojem).

Upošteva teorijo Bronfenbrennerja in Morrisa (1998), da na otrokov razvoj in blaginjo vplivajo družbeni kontekst, interakcije in osebne značilnosti ter da, največji del otrokovega življenja zajemajo t. i. mikro-sistemske strukture (družina, vrstniki/prijatelji, okolica, zdravje in šola), so Fernandesova idr. (2013) oblikovali indeks, sestavljen iz osmih področij in 41 kazalnikov:

- interakcija (zdrave navade, izobraževanje, prosti čas in rekreacija, odnosi),
- kontekstualna področja (materialna blaginja, nastanitev, okolica) in
- telesne in psihološke lastnosti.

Portugalski indeks nakazuje, da otrok živi v blaginji, v kolikor je materialno preskrbljen (slednje je merjeno z dohodkom gospodinjstva in zagotovljenimi materialnimi dobrinami – preskrbljenostjo z mesnimi ali ribjimi (oz. ekvivalentnimi vegetarijanskimi) obroki, možnostjo privoščiti otroku nove čevlje in oblačila, praznovati posebne priložnosti (kot na primer rojstni dan), privoščiti si počitnice izven doma). Če živi v primernih nastanitvenih pogojih (ne živi v prenaseljenem stanovanju, ima prostor zase, svojo posteljo ter namestitev, ki ima na voljo stranišče na izplakovanje, kad ali tuš, nima vlažnih sten ali trhljih okenskih okvirjev, vrat ali tal). Okolje, kjer živi, mu omogoča dostop do javnega prevoza, trgovin, urejen javni prostor za igro, možnost, da se varno igra v okolici brez nadzora staršev in varno okolico brez kriminala. Ima zdrave navade (se dnevno prehranjuje s sadjem in zelenjavo, ima vsaj tri obroke na dan, si umiva zobe ter je udeležen preventivnih pregledov pri zdravniku). Dosega dobre dosežke v izobraževanju (ne ponavlja razreda), ni izključen iz šole, ima dobre odnose z učitelji in pomoč pri opravljanju šolskih obveznosti. Se v prostem času udeležuje dodatnih dejavnosti (športnih, glasbenih itd.), ima doma na voljo prostočasne aktivnosti (branje, gledanje tv, igranje računalniških iger) in se udeležuje aktivnosti izven doma (kino, gledališče, cirkus itd.). Ima kvalitetne in številne družabne odnose (preživlja čas ali se igra s starši in s sorojenci, se s starši in sorojenci pogovarja o sebi, ima mrežo prijateljev, s prijatelji se igra, poleg tega pa ima odnose tudi z drugimi otroki, ki niso nujno njegovi prijatelji). Blaginjo otrok merijo tudi preko psihofizičnih značilnosti otrok (ali ima otrok telesne in/ali psihične ovire, je telesno nerazvit, ima kronično bolezen (astma, sladkorno bolezen itd.), ima težave s koncentracijo, se agresivno vede in kaže zmanjšan interes za svojo okolico).

Opisana področja indeksa Fernandes idr. (2013) primerjajo tudi glede na spol, starost, nacionalno pripadnost gospodinjstva (družine) in kontekstualne dejavnike – vrsta šole (javna ali zasebna), višina dohodka gospodinjstva, zaposlitveni status staršev, raven izobrazbe staršev. Preko treh različnih načinov izračunov indeksa (te temeljijo na različnih metodah uteževanja področij in kazalnikov) so ugotovili, da na blaginjo otrok najbolj vpliva spremenljivka stopnja dosežene izobrazbe staršev in njihov zaposlitveni status.

Pomanjkljivost indeksa je majhen vzorec vključenih otrok v raziskavo, reprezentativen le za eno regijo. Fernandesova idr. (2013) predlagajo razširitev raziskave, saj lahko le tako zagotovijo regijsko primerljivost in reprezentativnost na nacionalni ravni. Avtorji opozarjajo še na previdnost pri interpretaciji kazalnikov na področju telesnih in psiholoških lastnosti otrok, saj ti sami po sebi ne vplivajo neposredno na otrokovo blaginjo, lahko pa so dejavnik tveganja (prikazujejo nezmožnost vključevanja otroka v določene aktivnosti, npr. zaradi handicapa itd.). Omejitev pristopa je tudi v naboru kazalnikov indeksa, ki jih iz mikro podatkov ni mogoče pridobiti. Takšni so npr. izobraževalni dosežki otrok in nekateri kazalniki zdravja (umrljivost, telesna teža, precepljenost itd.).

3.1.2. Španski nacionalni indeks – Indeks Casasa idr. (2013)

Tudi Casas idr. (2013) so želeli oblikovati indeks, ki ne bi temeljil na obstoječih sekundarnih virih, kot jih razumemo odrasli. Namesto tega so želeli vključiti subjektivne kazalnike in blaginjo meriti na način, kot jo otroci razumejo sami. Avtorji ugotavljajo, da primanjkuje mednarodnih baz, ki bi zbirale podatke z uporabo anketnih vprašalnikov, namenjenih otrokom (kot primer navajajo HBSC in PISA). Casas idr. (2013) menijo, da pomeni pomemben napredek v merjenju blaginje tudi UNICEF-ova študija Adamsona (2007), ki loči med subjektivnimi in objektivnimi kazalniki, saj je opredelila pet glavnih področij otrokove blaginje (materialna blaginja, zdravje in varnost, izobraževalna blaginja, odnosi, vedenja in tveganja) ter šesto področje subjektivne blaginje kot ločeno področje, kar mu daje poseben pomen. Ravno tako navajajo, da še vedno ni konsenza o tem, katera področja so pravzaprav pomembna za merjenje otrokove blaginje. O'Hare in Gutierrez (2012) zaključujejo, da so kot ključna v

vseh študijah opredeljena le področja izobraževanja, zdravja in materialne blaginje, Casas idr. (2013) pa trdijo, da v raziskave vključeni otroci pogosto predlagajo nova področja, ki so iz uveljavljenih konceptov blaginje izpuščena.

Podlaga za nabor podatkov k izračunu španskega nacionalnega indeksa je nacionalna raziskava izvedena na vzorcu 5.934 učencev prvega letnika srednje šole v starosti 11–14 let v vseh 17 avtonomnih regijah in dveh avtonomnih mestih v severni Afriki. Vprašalnik temelji na subjektivnih ocenah otrok, in sicer vključuje tri preverjene psihometrične lestvice ter 18 dodatnih vprašanj glede zadovoljstva z različnimi področji življenja. Tri preverjene psihometrične lestvice so:

- 11-stopenjska lestvica zadovoljstva z življenjem (angl. »*Overall Life Satisfaction (OLS)*«), ki vključuje kazalnik: »Do kolikšne mere si zadovoljen s svojem življenjem na splošno?«;
- 5-stopenjska lestvica zadovoljstva učencev z življenjem (angl. »*Students' Life Satisfaction Scale (SLSS5)*«), ki vključuje pet kazalnikov:
 - »V življenju mi dobro gre.«;
 - »Moje življenje je ravno pravšnje.«;
 - »Želim si, da bi imel drugačen način življenja.«;
 - »Imam dobro življenje.«;
 - »Imam vse, kar si v življenju želim.« (Huebner 1991).
- 11-stopenjska lestvica »Indeksa osebne blaginje« (angl. »*Personal Well-Being Index (PWI8)*«) z osmimi kazalniki:
 - »Zadovoljstvo s svojim zdravjem.«;
 - »Zadovoljstvo s stvarmi, ki jih imaš.«;
 - »Zadovoljstvo z odnosi z drugimi ljudmi.«;
 - »Zadovoljstvo s šolo, ki jo obiskuješ.«
 - »Zadovoljstvo z uporabo svojega časa.«
 - »Zadovoljstvo z občutkom varnosti.«
 - »Zadovoljstvo s priložnostmi v življenju.«
 - »Zadovoljstvo z ljudmi, ki živijo v tvoji okolici.« (Cummins et al. 2003).

Dodatnih 18 vprašanj otroci ocenjujejo ravno tako kot kazalnike iz »PWI8«, torej na 11-stopenjski lestvici (od »popolnoma nezadovoljen« (0) do »popolnoma zadovoljen« (10) in vmesno nevtraln točko »niti nezadovoljen niti zadovoljen« (5)). Slednji so skupaj s kazalniki lestvice »PWI8« lestvice združeni v osem širših življenjskih področij, ki sestavljajo »Splošen indeks zadovoljstva s področji« (angl. »*Domains Satisfaction General Index (DSGI)*«). Kazalniki iz obeh lestvic in Splošnega indeksa zadovoljstva s področji (DSGI) skupaj nadalje omogočajo izračun »Splošnega indeksa subjektivne blaginje otrok« (angl. »*General Index if Subjective Well-Being (GICSWB)*«), ki je sestavljen iz skupaj 32 kazalnikov.

Po Splošnem indeksu zadovoljstva s področji po Casasu idr. (2013) torej otrok živi v blaginji, v kolikor je zadovoljen s svojim domom (z nastanitvijo, v kateri živi; z osebami, ki živijo z njim; z drugimi osebami v družini), z materialnimi dobrinami (s stvarmi, ki jih ima, npr. s prejeto žepnino ali svojo sobo), z medsebojnimi odnosi (s prijatelji; z ljudmi, ki živijo v okolici; z odnosi z drugimi ljudmi na

splošno), z okolico, v kateri živi (z lokalno policijo; z okolico na splošno; s knjižnicami v okolici³; z javnim prevozom), z zdravjem (z načinom lastnega spoprijemanja z obiskom zdravnikov; z zdravjem), z organizacijo časa (z uporabo svojega časa; s tem, kar počne v prostem času), s šolo (s šolo, ki jo obiskuje; s sošolci; s svojimi ocenami) in z osebnim zadovoljstvom (s svobodo, ki jo ima; s svojim izgledom; s seboj; s tem, koliko je upoštevan; z občutkom varnosti; s priložnostmi v življenju).

Ravno tako kot Fernandesova idr. (2013) tudi Casas idr. (2013) opazujejo, kako na stopnjo zadovoljstva z osmimi področji indeksa vplivajo tudi nekatere neodvisne in kontekstualne spremenljivke otrok – starost, spol, nacionalnost, vrsta šole (javna, zasebna ali financirana iz različnih virov), ter vrsta okolja šole (urbano, pol urbano, ruralno).

Casas idr. (2013) pomanjkljivosti indeksa vidijo v tem, da ni izčrpen v zajetih področjih, saj so želeli pripraviti vprašalnik, ki ne bo predolg in bo ohranil otroke motivirane do zaključka izpolnjevanja vprašalnika. Podobno kot pri indeksu Fernandesove idr. (2013), bi lahko dodali, da gre za pristop, ki poudarja percepcijo otrok in so zato določeni makro podatki izpuščeni, otroci pa lahko poskrbijo za precej nepričakovane rezultate, ki so lahko tudi v nasprotju z doslej obstoječimi in z drugačno metodologijo zbranimi podatki.

Španski indeks blaginje otrok potrjuje uspešnost vključevanja kazalnikov, ki blaginjo merijo iz perspektive otrok, kar nam pri oblikovanju regijskega indeksa blaginje otrok služi kot podlaga za legitimnost poudarjanja nujnosti vključevanja subjektivnih mikro kazalnikov.

3.1.3. Irski nacionalni indeks – Indeks Cheeversove in O'Connella (2013)

Tudi Irska je že poskusila meriti blaginjo otrok s posebej v ta namen oblikovanim indeksom. Vzpostavili so podatkovno zbirko nacionalnih kazalnikov blaginje otrok in na podlagi te vsake dve leti izdajajo poročila Položaj otrok na Irskem (angl. »*State of the Nation's Children*«), ki jih pripravljajo pod okriljem pisarne ministra za otroke in mladino vlade Republike Irske (angl. »*Office of the Minister for Children and Youth Affairs*«). Poročila omogočajo celovito spremljanje več kot 50 kazalnikov blaginje otrok. Ti prikazujejo položaj otrok na različnih področjih, kot npr. socialni položaj, demografske značilnosti, medvrstniški odnosi, izobraževanje, zdravje, socialni, čustveni in vedenjski izidi, formalne in neformalne opore. Podobno kot Slovenija, je bila tudi Irska že vključena v številne mednarodne indekse blaginje otrok, lastnega indeksa, ki bi lahko bolj natančno meril blaginjo otrok na Irskem in temeljil na posebej za to izvedeni raziskavi, s katero bi pridobili mikro podatke na individualni ravni s perspektive otrok, pa še ni imela. Sicer prednost indeksa Cheeversova in O'Connell (2013) (podobno kot Moore idr. (2008)) vidita v celostnem pristopu k blaginji, ki omogoča ciljano in enostavnejše poročanje in spremljanje napredka otrok, namesto zahtevnega in nepreglednega ocenjevanja blaginje otrok v množici podatkov.

Indeks Cheeversove in O'Connella (2013) predstavlja novost na Irskem, saj je prvi, ki je oblikovan na podlagi mikro podatkov, tako da je otrok enota opazovanja. Sestavljen je bil na podlagi podatkov kohorte otrok iz prvega vala v nacionalni longitudinalni raziskavi »Odraščati na Irskem« (angl. »*Growing up in Ireland study*«), ki zajema vzorec 8.568 otrok v starosti 9 let. Raziskava predstavlja bogat vir podatkov o otrocih in njihovem okolju, saj vključuje objektivne (perspektiva učiteljev), opazovalne (perspektiva staršev) in subjektivne kazalnike (perspektiva otrok). Poleg podatkov, ki jih poročajo otroci sami, so zbrani tudi podatki o izobraževalnih dosežkih in podatki o telesnem razvoju, kar nekoliko

³ Po izračunu regresije so avtorji ugotovili nizek doprinos kazalnika k izračunu indeksa, zato ga v nadaljnjih izračunih niso uporabljali.

spominja tako na raziskavo PISA (OECD) kot tudi na redno spremljanje telesnega in gibalnega razvoja preko sistema SLOfit (UL, Fakulteta za šport).

Pri sestavljanju indeksa sta se avtorja podobno kot že v španskem primeru Casas idr. (2013) srečevala s težavami pri opredelitvi blaginje otrok, saj ni jasnega teoretskega konsenza o tem, katera področja in kazalnike blaginje meriti, ni strogo predpisanih meril za izbor kazalnikov in kot tudi ne strogo zapovedanih metod preračunavanja kazalnikov. Poleg tega je izbira kazalnikov v veliki meri odvisna od dostopnosti podatkov. Avtorji so pri izbiri področij indeksa sledili teoretski podlagi, kot jo navajata Pollard in Lee (2003), ki kot pet ključnih področij blaginje navajata telesno, socialno, psihološko, spoznavno in materialno področje. Prav tako sledijo tudi pristopu Ecclesove in Gootmanove (2002), ki kot pomemben del blaginje otrok poudarjata telesno, duševno, socialno in intelektualno področje. Indeks je tako sestavljen iz treh področij:

- telesno zdravje,
- socialno in čustveno delovanje in
- izobrazbeni dosežki.

Področja so sestavljena iz 14 kazalnikov, med katerimi so določeni sestavljeni iz več kazalnikov, torej podindeksov, na primer kazalnik *»otrokove dolgotrajne bolezni in vpliva teh na šolsko delo«*. Avtorja sta se odločila, da v indeks vključita zgolj tri področja blaginje otrok, saj sta želela slediti najnovejšim spoznanjem in razvoju kazalnikov blaginje otrok, ki namesto izbora kazalnikov, utemeljenih na makro podatkih, poudarjajo pomembnost izbire mikro kazalnikov merjenja blaginje, kjer je enota opazovanja otrok, in ne več njegova družina oz. gospodinjstvo. Izbirala sta kazalnike, ki merijo izide in ne družbenega konteksta, ki na izide vpliva, zato se za vključitev kontekstualnih kazalnikov nista odločila. Indeks izračunata preko kazalnikov blaginje otrok, kot jih razumejo otroci, njihovi starši in učitelji. Tudi zato je tako področij kot tudi kazalnikov, ki jih predstavljajo, v tem indeksu malo.

Blaginja otroka, kot jo razumeta Cheeversova in O'Connell (2013), je visoka, v kolikor je otrok telesno zdrav, se socialno in čustveno ustrezno razvija in ima dobre izobrazbene dosežke. Otrokovo zdravje merita preko ocene otrokovih staršev na 4-stopenjski lestvici od (1) – *»otrok je zelo zdrav in nima zdravstvenih težav«*, do (4) – *»otrok je skoraj vedno bolan«*. Pri oceni zdravja je pomembna tudi otrokova ocena/poročanje o tem, ali ima diagnosticirano dolgotrajno bolezen, invalidnost ali drugo medicinsko stanje in ali postavljena diagnoza vpliva na njegovo šolsko delo. Telesno zdravje je ocenjeno tudi glede na otrokovo poročanje telesne teže in višine izračunanega indeksa telesne mase (ITM). Ravno tako otrok živi v blaginji, če se socialno in čustveno ustrezno razvija, kar je izmerjeno s povprečij ocen učiteljev in skrbnikov na petih 3-stopenjskih lestvicah. Vsaka od teh lestvic zajema pet kazalnikov. Otrok se torej socialno in čustveno ustrezno razvija, v kolikor ne ponotranja negativnih čustev (se ne zapira vase), v kolikor svojih negativnih čustev ne eksternalizira (njegovo vedenje ni moteče, uporniško ali agresivno), če ne kaže znakov hiperaktivnega (nepozornega in preveč aktivnega) vedenja, če je socialno kompetenten (se vede pozitivno, uvidevno in družbeno sprejemljivo; nima težav v odnosih z vrstniki). Tretji vidik blaginje otroka so izobrazbeni dosežki na področju bralne pismenosti in matematične pismenosti iz treh perspektiv: dva kazalnika dosežkov otrok na irskih nacionalnih testih, ki merijo bralne ter matematične dosežke, sledita dva kazalnika povprečja ocene bralnih in matematičnih sposobnosti otrok na 5-stopenjski lestvici po oceni staršev, ter dva kazalnika z vidika učiteljev: kazalnik povprečja ocen na 3-stopenjski lestvici glede pismenosti, bralnih sposobnosti in sposobnosti razumevanja otroka v primerjavi z vrstniki ter matematičnih dosežkov v primerjavi z vrstniki.

Pri izbiri kazalnikov sta Cheeversova in O'Connell (2013) bila pozorna na to, da omogočajo jasno interpretacijo, torej, da vrednost kazalnika nosi jasno sporočilo o tem, ali višja vrednost prispeva k višji blaginji otrok (na primer izobraževalni dosežki) ali ne (npr. težave z vrstniki) ter obratno. Prav tako sta se odločila za enako utež vseh kazalnikov, saj nista imela ne statistične ne teoretične podlage, da bi moralo katero področje ali kazalnik več prispevati k indeksu (biti bolj uteženo) od drugih.

Dosežke indeksa avtorja podobno kot pri španskem in portugalskem indeksu opazujeta tudi glede na urbano/ruralno okolje, tip gospodinjstva, doseženo izobrazbo staršev, zaposlitveni status staršev, prejemanja denarne socialne pomoči. Ugotavljata opazne razlike po področjih po spolu. Prav tako kot pri prvih dveh indeksih je opazen vpliv izobrazbenega in zaposlitvenega statusa staršev na blaginjo otrok.

Pomanjkljivosti irskega indeksa blaginje otrok so v tem, da vključujejo malo področij blaginje otrok in tako »spregledajo« področja kot so materialni položaj otrok, nastanitev in okolje, tvegano vedenje, pristočasne dejavnosti, nasilje, itd. Nekateri izbrani kazalniki so tudi precej diagnostično naravnani (npr. *diagnostificirana dolgotrajna bolezen in vpliv te na šolo, lestvica hiperaktivnosti* itd.) in se nanašajo na zelo majhen delež otrok, zato niso najbolj primerni za merjenje splošne blaginje otrok.

3.1.3. Norveški indeks mladih

Norveški indeks mladih (nor. »Ungdata«) sicer zajema mladostnike, vendar je za potrebe oblikovanja RIBO relevanten kot zgled izračuna in vizualizacije indeksa blaginje otrok, saj je pripravljen po regionalnem ključu. Sestavljen je iz desetih področij (starši, prijatelji, nasilno vedenje, uporaba IKT, prosti čas, šola, zdravje, uporaba drog, alkohola in tobaka, lokalna skupnost, prihodnost), ki so merjena s skupaj 44 kazalniki. Prikazan je v obliki uporabniku prijaznega interaktivnega spletnega orodja, ki omogoča ocenjevanje napredka mladih na zanje ključnih področjih ter primerjavo podatkov na regionalni in tudi občinski ravni v različnih časovnih obdobjih (OsloMet, b.d.).

Indeks sicer izrecno ne določa jasne interpretacije, ali višja vrednost kazalnikov kaže na pozitiven prispevek k blaginji otrok ali ne (ter obratno), vseeno pa omogoča interpretacijo, kaj naj bi na norveškem pomenila blaginja mladih. Sklepamo, da mladi na norveškem skladno s kazalniki indeksa živijo v blaginji, v kolikor imajo starše, s katerimi so »zadovoljni«, s katerimi imajo dobre odnose, starše, ki poznajo njihove dejavnosti v prostem času in imajo visok socio-ekonomski status. V blaginji živijo tudi, če so zadovoljni s svojimi prijatelji, imajo prijatelje, ki jim zaupajo, niso osamljeni, lahko domov pripeljejo prijatelja/prijateljico, s prijatelji preživljajo čas na spletu in se družijo izven šole. Poleg tega ne smejo doživljati medvrstniškega nasilja, ne izvajati nasilja nad sovrstniki, biti poškodovani zaradi nasilja, udeleženi v pretepu, izpostavljeni grožnjam in ne krasti. Blaginja je manifestirana tudi v uporabi IKT, in sicer računalniških iger, gledanju televizije, uporabi računalnika in mobilnega telefona ter socialnih omrežij⁴. Blaginja mladih je višja, če se vključujejo v pristočasne dejavnosti izven šole, v mladinske organizacije, sodelujejo v športnih klubih in aktivno delujejo v mladinskem sektorju. Prav tako uživajo v šoli, ne izostajajo iz šole in niso obremenjeni z opravljanjem šolskega dela (domaćimi nalogami) doma. Zadovoljni morajo biti z lastnim zdravjem, ne smejo imeti pogostih zdravstvenih težav, prepogosto jemati zdravil brez recepta, imeti težav v duševnem zdravju, uživati alkohola, marihuane in tobaka ter biti telesno aktivni. Zadovoljni morajo biti z lokalno skupnostjo, ki jim zagotavlja uporabo športnih objektov, dobro organiziran javni prevoz, kulturno ponudbo, možnosti za druženje s sovrstniki v prostem času in občutek varnosti v okolju, kjer živijo. V blaginji živijo tudi v kolikor menijo, da bodo

⁴ Iz indeksa je sicer težko sklepati, ali je uporaba IKT tehnologije pozitiven ali negativen prispevek k blaginji otrok.

imeli srečno življenje, da v prihodnosti ne bodo brezposelni in v kolikor izražajo željo po visokošolskem ali univerzitetnem izobraževanju (OsloMet, b.d.).

Norveški indeks temelji na mikro podatkih, pridobljenih s spletno anketno raziskavo, ki se že od leta 2010 izvaja v času pouka v večini norveških občin. Raziskava zajema raznovrsten nabor tem, ki so oblikovalcem politik, lokalnim skupnostim, raziskovalcem in drugim relevantnim ciljnim skupinam lahko v pomoč pri merjenju kakovosti življenja mladih. Vprašalnik je sestavljen iz treh delov in vsebuje splošna vprašanja, ki zadevajo vse mlade (vanj so vključene teme, ki sestavljajo indeks). Poleg tega pa imajo občine možnost, v kolikor je to pomembno za opis lokalnih razmer na področju mladih, da se glede na specifične potrebe odločijo za dodatna poglobljena vprašanja, prilagojena občinski ravni. S pomočjo podatkov iz kontinuirano izvedene raziskave omogočajo nabor zelenih lokalno specifičnih kazalnikov, ki kažejo t. i. izide blaginje mladih in otrok, so otrokocentrični, zajamejo tudi področja, ki jih preko agregiranih makro podatkov ni možno zaobjeti, ter omogočajo opazovanje sprememb v blaginji otrok skozi čas (OsloMet, b.d.).

Glavna omejitev pristopa norveškega indeksa je v naboru kazalnikov, saj se nekaterih ne da pridobiti iz mikro podatkov. Takšni so izobraževalni dosežki mladih, kazalniki materialne blaginje (kazalniki dohodka, posedovanja materialnih dobrin), nekateri kazalniki nastanitve in okolja, v katerem mladi bivajo, in nekateri kazalniki zdravja (umrljivost mladih, precepljenost itd.). V kolikor bi se striktno držali otrokocentričnosti kazalnikov, bi pogrešali še (objektivne) kazalnike telesne teže, prehranjenosti, dentalnega zdravja ipd.

V letih 2017 in 2018 je Norveška zaradi pomanjkanja podatkov o mlajših otrocih raziskavo razširila tudi na otroke v starostni skupini 10–12 let, v kateri pilotno sodeluje nekaj občin. Vprašalnik v raziskavi zajema teme, kot so dom in družina, prijatelji, šola, prosti čas, zdravje, uporaba IKT, nasilje in kakovost življenja (OsloMet, b.d.).

Norveški indeks mladih je torej pomemben zgled priprave in vizualizacije indeksa blaginje otrok na regionalni in tudi občinski ravni. Spletna stran, kjer je ta regijski indeks blaginje mladih interaktivno podatkovno upodobljen, je dostopna na povezavi: <http://www.ungdata.no/>.

3.1.4. Indeks blaginje otrok na ravni lokalne skupnosti (Bradshawa idr. 2008)

Indeks Bradshawa in drugih (2008) (angl. »*A Child Well-Being Index at Small Area Level in England*«), oblikovan za lokalno skupnost v Angliji, je eden prvih poskusov oblikovati indeks merjenja blaginje na območju manjšem od nacionalne ali regionalne ravni. Izdelan je bil na podlagi podatkov že obstoječih podatkovnih virov, zbranih na ravni manjših lokalnih skupnosti (angl. »*Lower Layer Super Output Area (LSOA)*«), s povprečnim številom prebivalcev od minimalno 1.000 prebivalcev do največ 1.500. Če poenostavimo, gre za izračun indeksa blaginje otrok na ravni »lokalnih skupnosti«, ki bi lahko v slovenskem prostoru bili primerljivi izračunu na ravni občin.

Bradshaw idr. (2008) blaginjo otroka razumejo skozi sedem področij blaginje (materialna blaginja, zdravje, izobraževanje, kriminal, nastanitev, okolje in otroci s posebnimi potrebami), ki so opredeljena z 29 kazalniki. Po tej konceptualizaciji blaginje otrok živi v blaginji, v kolikor ne doživlja dohodkovne prikrajšanosti (merjena s socialnimi prejemki), je zdrav, kar pomeni, da ni izpostavljen boleznim, nesrečam in invalidnostim, ki so v indeksu predstavljene s kazalniki uporabe zdravstvenih storitev (sprejemov v bolnišnicah) in upravičenostjo do invalidskih prejemkov za otroke. Dosega visoke izobraževalne dosežke, izraža nizko stopnjo odsotnosti od pouka, nizko NEET stopnjo in je vključen v visokošolsko izobraževanje. Otrok je v čim manjši meri posredno ali neposredno izpostavljen

negativnim učinkom kriminala (nasilju v družini, vlomom, krajam, vandalizmu ali drugemu nasilju). Ima urejen stanovanjski položaj (ne živi v prenaseljeni stanovanju, njegova družina ni brezdomna) in ima zagotovljeno kakovostno (ustrezno ogrevano) namestitev. Živi v zelenem, neonesnaženem in varnem okolju (z visoko kakovostjo zraka, prisotnostjo zelenih površin, številnimi vrstami ptic v okolju ter nizkim številom prometnih nesreč), prav tako ima zagotovljene priložnosti v okolju (dostopnost prostočasnih in športnih dejavnosti, kratko razdaljo do šole, dostopnost srednjih šol). V kolikor ima otrok posebne potrebe, mora prejemati ustrezne storitve lokalnih skupnosti.

Bradshaw idr. (2008) pri izračunavanju indeksa niso uporabili uteževanja, saj trdijo, da ne obstaja teoretična utemeljitev, da bi katera področja morala bolj prispevati k izračunu indeksa. Indeks Bradshawa idr. (2008) temelji na agregiranih makro podatkih, kar predstavlja minus v primerjavi z Norveškim indeksom in omenjenimi nacionalnimi indeksi, ki temeljijo na mikro podatkih, zbranimi z anketnim vprašalnikom na reprezentativnem vzorcu. Prednost, ki jo na ta način oblikovan indeks ima, je kontinuirano zbiranje takšnih podatkov, kar omogoča njihovo razpoložljivost in nemoteno spremljanje indeksa skozi čas. Po drugi strani se moramo zavedati, da so takšni podatki zajeti iz različnih sekundarnih podatkovnih virov, na različnih metodoloških osnovah, različnih starostnih skupinah otrok in se (v nekaterih primerih) nanašajo na različne časovne točke. Nekateri kazalniki v omenjenem indeksu se sicer nanašajo neposredno na izide otrok (npr. izobraževalni dosežki), večina pa je takih, ki zgolj posredno vplivajo na blaginjo otrok (npr. kakovost zraka), spet drugi se nanašajo na odraslo populacijo, vendar lahko imajo vpliv tudi na otroke (npr. odrasli prejemniki socialnih prejemkov). Zajem podatkov omogoča le približno merjenje blaginje otrok, saj ne zajema otrokocentričnih kazalnikov, slednji so namreč lahko zbrani le s pomočjo raziskav, izvedenih na lokalno reprezentativnem vzorcu otrok. V indeksu so zato izpuščena področja subjektivne blaginje, odnosov otrok z družino in prijatelji, družbene participacije, tveganih vedenj. Prav tako so se avtorji srečali s pomanjkanjem lokalno reprezentativnih podatkov o nasilju in zlorabami otrok, zdravja (kazalnikov dentalnega zdravja, precepljenosti⁵, dojenja, najstniških nosečnosti, stopnje umrljivosti dojenčkov, nizke teža otrok) ter posebno ranljivih otrok (na primer otrocih migrantih, prosilcev za azil in beguncev), ki jih zaradi majhne incidence niso mogli analizirati po lokalnih skupnostih. Oblikovanje tega lokalnega indeksa blaginje otrok torej narekuje predvsem razpoložljivost podatkov na lokalni ravni. Ne glede na omejitve, pa avtorji poudarjajo, da njihov indeks zajema glavna področja otrokovega življenja, ki vplivajo na blaginjo otrok. Drugim pa prepuščajo odločitev, ali je tudi relevanten za uporabo v javnopolitične namene.

Skupna značilnost, na prejšnjih straneh opisanih vseh treh nacionalnih indeksov in enega regijskega (z izjemo zadnjega indeksa), je torej izvedba raziskave za zbiranje podatkov. Le na ta način je možno ciljno zagotoviti podatke, ki ustrezajo nacionalnim in regijskim značilnostim, ki upoštevajo perspektivo otrok in blaginjo, kot jo dojemajo otroci, so merjeni otrokocentrično (in ne merijo blaginje celotnega gospodinjstva z otroki), merijo izide in ne konteksta, ki na izide vpliva, ter omogočijo merjenje blaginje na tistih področjih, ki jih je potrebno zajeti, če želimo celostno in učinkovito naslavljanje probleme tistih področij blaginje otrok, ki so navadno podatkovno podhranjena. Brez, posebej za namene izdelave (regijskega) indeksa blaginje otrok oblikovane in izvedene raziskave, se oblikovanje indeksa prilagaja predvsem obstoječim podatkom v sekundarnih bazah podatkov.

⁵ S podobnimi težavami v zbiranju podatkov za te kazalnike se srečujemo tudi v Sloveniji, saj niso zbrani reprezentativno po statističnih regijah, ampak le po zdravstvenih regijah, kar ne omogoča primerjave z ostalimi kazalniki blaginje otrok.

3.2. Slovenski regijski indeks blaginje otrok (RIBO)

Pri iskanju odgovora na raziskovalno vprašanje, *kako izmeriti blaginjo otrok v Sloveniji oz. pri oblikovanju RIBO*, smo veliko pozornosti namenili uporabi nekaterih na prejšnjih straneh opisanih tujih primerov indeksov blaginje otrok, že predstavljenemu in izbranemu teoretsko-konceptualnemu pristopu k oblikovanju indeksa in splošnim kriterijem izbire kazalnikov ter specifičnim kriterijem izbire kazalnikom, ki še podrobneje upoštevajo tudi tehnične oz. izvedbene vidike oblikovanja indeksa, določajo primernost izbranih kazalnikov. Specifične kriterije opredelimo v skladu s cilji naloge – tj. oblikovati regijski indeks blaginje otrok, ki bo sledil teoretsko-konceptualni opredelitvi, splošnim kriterijem in nekaterim ključnim ugotovitvam tujih dobrih praks na tem področju.

Specifični kriteriji izbire kazalnikov so:

1. možnost primerjav njihovih vrednosti po regijah (regijska reprezentativnost),
2. možnost primerjav njihovih vrednosti v časovnih točkah,
3. možnost primerjav njihovih vrednosti po spolu,
4. časovna aktualnost podatkov,
5. vrednosti kazalnikov vključujejo populacijo otrok 0-18 let,
6. kazalniki so izbrani tako, da vedno vemo, ali je njihova vrednost pozitivna ali negativna (ker lahko le tako njihove vrednosti prevedemo v javnopolitični jezik in v javnopolitične cilje).

Ob začetnem zbiranju primernih kazalnikov sprva ugotovimo, da se nabor, dostopnost in kakovost podatkov o blaginji otrok izboljšujejo, še posebej, če imamo v mislih mednarodni kontekst. Podatki so tudi vedno bolj otrokocentrični, kar pomeni, da so otroci enota analize in da raziskovalce zanimajo blaginjski izidi in ne npr. zgolj kakovost ali ustreznost javnih politik, kar sicer lahko pozitivno ali negativno vpliva tudi na izide (Boljka idr. 2018, 11). Obstoj številnih različnih raziskav in tudi administrativnih virov podatkov pripomore k vse večji pestrosti in bogastvu podatkov, kar je seveda dobrodošlo, pa vendar je njihova uporabnost odvisna od specifičnih vsebinskih in tehničnih vidikov izdelave RIBO.

Kakšna je torej dostopnost podatkov za kazalnike, ki smo jih v skladu s splošnimi in specifičnimi kriteriji (kar smo opredelili kot idealni model oblikovanja RIBO), želeli vključiti v RIBO?

Osnovni pregled nabora raziskav in podatkovnih virov s področja otrok in njihove blaginje, ki bi lahko služile kot vir podatkov za RIBO, je za Slovenijo relativno pester. V nasprotju s tujimi regionalnimi oz. nacionalnimi indeksi, sami nismo imeli na razpolago raziskave, ki bi jo izvedli na reprezentativnem vzorcu otrok v slovenskih statističnih regijah, in bi bila oblikovana in izvedena točno z namenom izdelave RIBO. To je za oblikovanje RIBO pomembno, saj nas že na začetku obsodi na improvizacijo in iskanje najboljših »najslabših« podatkov. S tem ne mislimo, da so podatki, ki smo jih uporabili slabi, temveč le, da niso bili zbrani z uvidom njihove uvrstitve v indeks. To sicer samo po sebi ni problem, problem postane, ko ti podatki s težavo zadoščajo kriterijem za uvrstitev v indeks oz., ko se je treba, da bi jih v RIBO lahko uvrstili, odpovedati nekaterim splošnim in specifičnim kriterijem, tj. sklepati kompromise.

Naj naštejemo nekaj raziskav, ki smo jih poleg drugih administrativnih podatkovnih virov, upoštevali kot potencialne vire podatkov.

- PISA

Mednarodna raziskava »Program mednarodne primerjave dosežkov učencev« (angl. »*Programme for International Student Assessment*« (PISA)) se izvaja v okviru OECD, izvajalec raziskave za slovenski prostor je Pedagoški inštitut. Poteka v 72 državah sveta v triletnih ciklih, s pričetkom v letu 2000. Slovenija je k izvajanju pristopila pri izvedbi cikla v letu 2006. Ciljna populacija raziskave so 15-letniki, praviloma dijaki 1. letnika srednješolskega izobraževanja. V vsakem od ciklov izvedbe raziskave je glavnina zajema podatkov posvečena enemu od treh področij pismenosti (bralni, matematični ali znanstveni). Poleg vprašalnikov preverjanja pismenosti, učenci, starši in učitelji izpolnjujejo tudi t. i. ozadenjski vprašalnik, ki meri kontekst, v katerem otrok živi in, ki lahko vpliva na dosežke (npr. materialni, socialni in kulturni kapital družine itd.) (OECD 2018 in Pedagoški inštitut 2008).

- HBSC

Periodična mednarodna raziskava »Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju« (angl. »*Health behaviour in school-aged children*« (HBSC)) poteka v sodelovanju s Svetovno zdravstveno organizacijo, za slovenski prostor jo izvaja NIJZ. Zajema šoloobvezne 11-, 13- in 15-letne otroke v 48-ih državah Evrope in Severne Amerike, Slovenija pa se ji pridružila leta 2002. Podatki se zbirajo vsake štiri leta in vključujejo številne vidike mladostnikovega zdravja in življenja: samooceno (duševnega) zdravja, zadovoljstva, poškodbe, ustno zdravje, z zdravjem povezana vedenja (npr. tvegana vedenja, prehrana, gibanje) in tudi socialni kontekst (družina, šola, vrstniki) (Jeriček Klanjšček idr. 2015).

- TIMSS in PIRLS

Mednarodni raziskavi trendov znanja matematike in naravoslovja (angl. »*Trends in International Mathematics and Science Study*« (TIMSS)) in bralne pismenosti (angl. »*The Progress in International Reading Literacy Study*« (PIRLS)), pod vodstvom Univerze Boston College in Mednarodne zveze za proučevanje učinkov izobraževanja IEA potekata v več kot 60 državah sveta. V Sloveniji je za izvajanje pristojen Pedagoški inštitut (IEA, TIMSS & PIRLS 2018). Raziskava TIMSS se od leta 1995 izvaja na štiri leta z učenci 4. in 8. razreda OŠ. Raziskava PIRLS pa zajema otroke v starosti okoli 10 let, ki obiskujejo 4. razred. Teče od leta 2001 in se izvaja vsakih pet let. Med državami in znotraj Slovenije se primerjajo matematični in naravoslovni dosežki učencev in vpliv dejavnikov na te dosežke (Pedagoški inštitut 2008, 2008a, 2008b).

- ESPAD

Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolsko mladino (angl. »*The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*« (ESPAD)) poteka v štiriletnih intervalih od leta 1995. Izvajanje raziskave podpirajo švedsko ministrstvo za zdravje in socialne zadeve, Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMCDDA) in Skupina Pompidou Sveta Evrope. V Sloveniji raziskavo načrtujejo na Kliničnem inštitutu za medicino dela, prometa in športa. Rezultati kažejo razširjenost uporabe psihoaktivnih snovi (tobaka, alkohola, prepovedanih drog, zdravil brez recepta) ter tudi prekomerne uporabe interneta, računalniških iger in iger na srečo med 15- in 16-letnimi slovenskimi dijaki ter dijaki iz preostalih 47 sodelujočih držav evropske celine (ESPAD 2016 in UKC Ljubljana 2014).

- EU Kids Online

EU Kids Online je mreža evropskih raziskovalcev 33 evropskih držav, ki se osredotočajo na proučevanje izkušenj, ki jih imajo otroci in mladi v starosti 9–16 let z internetom. Raziskava se izvaja od leta 2003 z otroki in njihovimi starši v triletnih ciklih. Raziskavo izvaja »Londonska šola ekonomskih in političnih znanosti« (angl. »*The London School of Economics and Political Science*«), za slovenski prostor jo vodi Center za metodologijo in informatiko na Fakulteti za družbene vede. Namen raziskave je razumeti uporabo spletnih tehnologij med otroki, z osredotočanjem na priložnosti, varnost in tveganja na spletu (LSE 2018).

- Eurobarometer in Youth Eurobarometer

Eurobarometer je skupno ime za različne javnomnenjske raziskave, ki jih Evropska komisija izvaja na območju vseh članic EU. »Standard Eurobarometer« je terenska raziskava, katere začetki segajo v leto 1973, od leta 2007 naprej pa je objavljena dvakrat letno, in se osredotoča na to, kako državljani dojemajo EU, kaj od nje pričakujejo. Raziskava meri stališča državljanov o EU, o Evropskem parlamentu in o Evropskih volitvah. Parlament z anketami Eurobarometra ocenjuje tudi javno mnenje o posebnih temah, pri čemer se osredotoča na posebne teme kot so revščina in socialna izključenost, socialno-demografske skupine, kot so mladi itn. Ena izmed posebnih raziskav Eurobarometra je Eurobarometer Youth, ki se izvaja se od 1982 dalje in zajema mlade v starosti 16–30 let v 28. članicah EU. Zagotavlja informacije o participaciji mladih, o socialnem in družbenem življenju, vključevanju v prostovoljne aktivnosti in poglede o prioritetah za Evropo (European Parliament b.d. in Gesis b.d.).

- Mladina 2010 in 2013

Nacionalno raziskavo Mladina 2010: Družbeni profil mladih v Sloveniji je med mladimi v starosti med 15. in 29. letom izvedla Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru. Namen raziskave je ustvariti celovito sliko o življenju mladih. Glavni obravnavani problemski sklopi so naslednji: demografske spremembe in medgeneracijsko sodelovanje, izobraževanje in usposabljanje, ustvarjalnost, kultura, prosti čas, virtualizacija vsakodnevnega življenja, zaposlovanje in podjetništvo, trajnostni način družbenega delovanja, bivanjske in stanovanjske razmere, zdravje in dobro počutje, participacija in socialna vključenost, prostovoljne dejavnosti, mobilnost mladih in globalizacija (IDP 2017).

Naslednjo raziskavo o celotni sliki življenja slovenske mladine Mladina 2013: Življenje v času deziluzij, tveganja in prekarnosti, je Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru izvedla v sodelovanju z CEPYUS - Centrom za raziskovanje postjugoslovanskih družb in FES - Friedrich-Ebert-Stiftung Kroatien. Zajela je sorodne teme mladine 2010, določene izpustila (npr. prosti čas) ter dodala nove teme (npr. življenjski slogi, uporaba medijev) (IDP 2017a).

- SLOfit (ŠVK)

Športnovzgojni karton (ŠVK) je že od leta 1981 uveljavljen nacionalni sistem spremljanja telesnega in gibalnega razvoja otrok in mladine v starosti od 6. do 18. leta. Je nacionalna zbirka podatkov, ki poteka pod okriljem Fakultete za šport Univerze v Ljubljani in jo mora skladno s šolsko zakonodajo voditi vsaka šola. Enajst merskih nalog v SLOfit je enakih v celotnem osnovno- in srednješolskem obdobju, kar omogoča neposredno primerjavo posameznikovih rezultatov o telesnem in gibalnem razvoju (SLOfit 2016).

Če sledimo temeljnemu principu oblikovanja RIBO, to je, da želimo v čim večji meri v indeks vključiti otrokocentrične kazalnike oz. kazalnike izidov, potem je logična tudi naša usmeritev v vključevanje

podatkov, ki temeljijo na anketnih vprašalnikih, ki jih uporabljajo opisane raziskave. Analiza tako pridobljenih podatkov kaže, da te v veliki meri ustrezajo splošnim kriterijem uvrščanja v RIBO. Kar nekaj od njih je že bila uvrščena tudi v IBO. Večja težava pa se pojavi pri njihovem izpolnjevanju specifičnih kriterijev, kar je razvidno iz spodnje preglednice.

Preglednica 2: Potencialne raziskave glede na zadovoljevanje specifičnih kriterijev

	regijsko reprezentativen vzorec za otroke	možnost opazovanja trenda	dostopnost podatkov glede na spol	aktualnost podatkov (npr. vsaj za leto 2015)	splošni kriteriji (policy relevantnost)
HBSC	ne	da	da	da	da
ESPAD	ne	da	da	da	da
PISA	da*	delno	da	da	da
TIMMS	ne	da	da	da	da
PIRLS	ne	da	da	da	da
SLOfit	da	da	da	da	da
EU Kids online	ne	da	da	ne	da
Mladina 2013/2018	ne	da	da	da	da
Youth Eurobarometer	ne	da	da	da	da

Opomba: podatki so reprezentativni za 10 od 12 statističnih regij

Največja težava vseh teh raziskav oz. virov podatkov je, da niso reprezentativni glede na slovenske statistične regije. Sicer relativno dobro zadostijo drugim kriterijem za vključitev v RIBO, a so z vidika regijskih interpretacij neuporabne. To ne velja le za

1. raziskavo PISA, ki je reprezentativna za večji del slovenskih regij (10 od 12 regij), in katere cilj je zagotoviti tako mednarodno primerjavo kot tudi primerjavo znotraj regij posamezne države, in za
2. SLOfit, ki vključuje 95 % celotne populacije otrok starih od 6. do 15. leta in je s tega vidika odličen vir podatkov.

Raziskava PISA je kot podatkovni vir za RIBO ustrezna tudi zato, ker, poleg merjenja treh pismenosti, po katerih je v javnosti najbolj znana, vsebuje tudi t. i. ozadenjski vprašalnik (angl. »*background questionnaire*«), ki v primeru raziskave PISA 2015 meri blaginjo 15-letnikov in je temu tudi prilagojen. To predstavlja odličen temelj, na katerem lahko gradimo RIBO, in ga kombiniramo z nekaterimi drugimi (tudi administrativnimi) viri, ki izpolnjujejo kriterije vključitve v indeks (SURs, NIJZ, SLOfit RIC, Policija). Kljub temu je jasno, da ima tako sestavljen indeks nekaj omejitev. Prvi problem je povezan s starostno heterogenostjo – v našem primeru govorimo o indeksu, kjer prevladujejo 15-letniki. Drugi problem je problem časovnih točk. Raziskava PISA 2015, ki s svojim ozadenjskim vprašalnikom raziskuje povezave med tremi pismenostmi in blaginjo, je takšna samo v letu 2015. Ozadenjski vprašalnik PISA 2018 je, vsaj v enem delu drugačen. Pri različnih izvedbah PISA se namreč spreminja v skladu s fokusom vsakokratne raziskave. To pomeni, da je časovna primerljivost vsaj v enem, sicer manjšem delu RIBO, nemogoča. To je največji kompromis, ki smo ga z vidika dostopnosti podatkov morali sprejeti. Dilema je torej bila, ali oblikujemo indeks, ki bo sledil temeljnemu teoretsko-

konceptualnemu pristopu otrokocentričnosti kazalnikov in ločitvi izidov od konteksta, in se deloma odrečemo časovni primerljivosti, ali pa oblikujemo indeks, ki skoraj ne bo vključeval »otrokocentričnih« kazalnikov in bo temeljil na administrativnih (sekundarnih) podatkovnih virih in v izredno veliki meri meril zgolj socio-ekonomski kontekst, v katerem otroci živijo. Odločili smo se za vključitev podatkov PISA 2015 v RIBO in za sledenje prvi opciji, se pravi pristopu, ki smo ga uporabili že v IBO. To je namreč pristop, ki ga ocenjujemo kot superiornega drugemu in vse bolj postaja standard na področju merjenja blaginje otrok. Ta odločitev ima dve ključni posledici za RIBO. Prvič; ker je zadnja dostopna raziskava PISA 2015, je tudi indeks oblikovan za leto 2015. Tudi drugi podatkovni viri, ki so vključeni v RIBO, predstavljajo torej stanje v letu 2015. Neposredno torej ne moremo odgovoriti na raziskovalno vprašanje, *kakšni so časovni trendi na posameznih področjih indeksa blaginje otrok*, ki smo si ga zadali uvodoma. Sklepamo sicer, da je regijska blaginja otrok v Sloveniji relativno stabilna in se ne spreminja nenadoma, kar je razvidno tudi iz primerjave med rezultati IBO leta 2010 in IBO leta 2014 (glej [IBO](#) (IRSSV 2018)). Drugič; zastopanost podatkov PISA 2015 med kazalniki RIBO v relativno veliki meri določa tudi vsebinska področja indeksa. Sicer smo si pri oblikovanju področij RIBO v največji meri želeli slediti področjem blaginje otrok, ki smo jih določili že v IBO, in jih dopolniti s tistimi področji oz. kazalniki, za katere menimo, da predstavljajo nacionalno in regijsko specifične značilnosti blaginje otrok v Sloveniji. Tako pa smo zaradi »obsojenosti« na podatkovni vir PISA 2015 bili primorani v večji meri slediti razpoložljivosti podatkov in ne toliko vsebinskim željam po zadostitvi nacionalnim značilnostim blaginje otrok. To seveda ne pomeni, da RIBO ni regionalno in nacionalno specifičen, ampak le, da smo bili pri izboru področij in kazalnikov bolj omejeni, kot bi si to pri oblikovanju takšnega indeksa želeli.

RIBO je sestavljen iz desetih področij blaginje otrok in 40 kazalnikov, ki jih podrobneje prikazujemo v naslednji preglednici.

Preglednica 3: Sestava IRSSV regionalnega indeksa blaginje otrok (RIBO)

Področje	Kazalniki	Opis kazalnikov v RIBO ⁶	Vir ⁷	Leto
PRILOŽNOSTI IN ZAČETNI POLOŽAJ	Stopnja tveganja revščine otrok	Normalizirana ocena odstotka otrok (0-17 let), ki živi v gospodinjstvih z ekvivalentnim (neto) razpoložljivim dohodkom, nižjim od praga tveganja revščine.	SURS	2015
	Stopnja resne materialne prikrajšanosti otrok	Normalizirana ocena odstotka otrok (0-17 let), ki živijo v gospodinjstvu, v katerem si zaradi omejenih finančnih virov, in ne zaradi lastne izbire oz. navad, ne morejo privoščiti vsaj 4 od 9 elementov materialne prikrajšanosti: 1) plačila najemnine ali hipoteke, rednih stanovanjskih stroškov, obrokov za kredit ali drugih odplačil posojil, 2) primerno ogrevanega stanovanja, 3) poravnave nepričakovanih izdatkov, 4) mesnega ali enakovrednega vegetarijanskega obroka vsaj vsak drugi dan, 5) enotedenskih letnih počitnic za vse člane gospodinjstva, 6) osebnega avtomobila, 7) pralnega stroja, 8) barvnega televizorja, 9) telefona.	SURS	2015
	Indeks materialnih dobrin	Normalizirana ocena odstotka 15-letnikov, ki imajo v gospodinjstvu na voljo vsaj 10 od naslednjih dobrin: 1) pisalno mizo, 2) svojo sobo, 3) miren prostor za učenje, 4) računalnik, ki ga lahko uporabljajo za šolsko delo, 5) dostop do interneta, 6) knjige, ki jim pomagajo pri šolskem delu, 7) svoj računalnik, 8) obiskujejo občolske dejavnosti, ki jih financirajo njihovi starši, 9) potovanja v tujino za teden dni ali več, 10) kopalnice, 11) prenosne telefone z internetnim dostopom (na primer pametne prenosne telefoni), 12) tablične računalnike (na primer iPad®, BlackBerry®, PlayBook™).	PISA 2015 (preračun IRSSV)	2015
	Indeks kulturnih dobrin	Normalizirana ocena odstotka 15-letnikov ki imajo v gospodinjstvu na voljo vsaj 5 od naslednjih dobrin: 1) klasično literaturo (na primer Ivana Cankarja), 2) pesniške zbirke, 3) umetniška dela (na primer slike), 4) knjige o umetnosti, glasbi ali oblikovanju, 5) glasbene instrumente (na primer kitaro, klavir), 6) vsaj 11 knjig v lasti gospodinjstva.	PISA 2015 (preračun IRSSV)	2015
ZDRAVJE IN OGROŽENOST	Stopnja umrljivosti dojenčkov	Normalizirana ocena števila umrlih dojenčkov, ki še niso dopolnili enega leta starosti, na 1000 živorojenih otrok.	SURS	2015

⁶ Vsi kazalniki so vključeni v RIBO kot normalizirana ocena surove vrednosti podatka na lestvici od 0 do 100, s čimer zagotovimo primerljivost med kazalniki in področji. Surovi podatki so za vse kazalnike dostopni v tabeli, ki jo prilagamo poročilu.

⁷ Vsi surovi podatki so normalizirani s strani IRSSV in kot taki vključeni v RIBO. Kjer je še posebej izpostavljeno, da je podatek preračunan, to pomeni, da smo posebej za namene oblikovanja RIBO preračunali surove vrednosti za kazalnik, ki smo ga na novo oblikovali. Prej surove vrednosti, ki bi jo dobili od navedenega vira, ni bilo.

Področje	Kazalniki	Opis kazalnikov v RIBO ⁶	Vir ⁷	Leto
	Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu	Normalizirana ocena povprečnega števila let življenja, ki ga otrok rojen v letu 2015, lahko pričakuje ob rojstvu, ob predpostavki, da se umrljivost po starosti od leta opazovanja dalje ne bo spremenila.	SURS	2015
	Samomorilnost med otroki	Normalizirana ocena odstotka samomorov med otroki in mladostniki starimi 10-17 let kot delež vseh vzrokov smrti med otroki in mladostniki starimi 10-17 let.	NIJZ (preračun IRSSV)	2015
	Uživanje prepovedanih drog	Normalizirana ocena odstotka otrok (0-17 let) na 1000 otrok v regiji, ki je v koledarskem letu vstopilo v začetno obravnavo zaradi obravnave drog v zavod, ki opravlja zdravstveno dejavnost na področju obravnave uporabnikov drog (Centri in ambulante za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od drog) in Upravo za izvrševanje kazenskih sankcij v zavodih za prestajanje kazni zapora ter prevzgojni dom Radeče.	NIJZ (preračun IRSSV)	2015
ZDRAV ŽIVLJENJSKI SLOG	Prekomerna prehranjenost otrok	Normalizirana ocena odstotka otrok med 6. in 15. letom starosti, katerih indeks telesne mase (ITM) presega vrednost normalne prehranjenosti (delež predebelih, debelih in morbidno debelih otrok).	SLOFIT	2015
	Podhranjenost otrok	Normalizirana ocena odstotka otrok med 6. in 15. letom starosti, katerih indeks telesne mase (ITM) je nižji od vrednosti normalne prehranjenosti (podhranjenost tipa I, II in III).	SLOFIT	2015
	Indeks gibalne učinkovitosti otrok	Normalizirana ocena indeksa gibalne učinkovitosti otrok med 6. in 15. letom je kazalnik splošne učinkovitosti gibanja, izračunan iz povprečja standardiziranih vrednosti vseh gibalnih merskih nalog (dotikanje plošč z roko - hitrost rok, skok v daljino z mesta - eksplozivna moč, poligon nazaj - koordinacija telesa, dviganje trupa - moč in vzdržljivost trupa, predklon na klopci- gibljivost spodnjega dela hrbta in nog, vesa v zgibi- moč in vzdržljivost rok in ramenskega obroča, tek na 60 metrov- šprinterska hitrost, tek na 600 metrov- aerobna moč).	SLOFIT	2015
	Intenzivna dnevna telesna dejavnost	Normalizirana ocena odstotka 15-letnikov, ki so intenzivno telesno dejavni vsaj 20 minut na dan tako, da se spotijo in zadihajo.	PISA 2015	2015
	Dnevno uživanje zajtrka	Normalizirana ocena odstotka 15-letnikov, ki pred odhodom v šolo zajtrkujejo.	PISA 2015	2015

Področje	Kazalniki	Opis kazalnikov v RIBO ⁶	Vir ⁷	Leto
IZOBRAZBENI DOSEŽKI	Povprečni dosežki pri bralni pismenosti na testih PISA	Normalizirana ocena povprečnega rezultata 15-letnikov pri testih PISA, ki merijo sposobnosti bralne pismenosti.	PISA 2015	2015
	Povprečni dosežki pri matematični pismenosti na testih PISA	Normalizirana ocena povprečnega rezultata 15-letnikov pri testih PISA, ki merijo sposobnosti matematične pismenosti.	PISA 2015	2015
	Povprečni dosežki pri znanstveni pismenosti na testih PISA	Normalizirana ocena povprečnega rezultata 15-letnikov pri testih PISA, ki merijo sposobnosti znanstvene pismenosti.	PISA 2015	2015
	Povprečni dosežki NPZ pri slovenščini, 9. razred	Normalizirana ocena povprečnih dosežkov učencev v 9. razredu na preizkusih nacionalnega preverjanja znanja pri slovenščini.	Državni izpitni center (RIC)	2015
	Povprečni dosežki NPZ pri matematiki, 9. razred	Normalizirana ocena povprečnih dosežkov učencev v 9. razredu na preizkusih nacionalnega preverjanja znanja pri matematiki.	Državni izpitni center (RIC)	2015
	Povprečni dosežki NPZ pri slovenščini, 6. razred	Normalizirana ocena povprečnih dosežkov učencev v 6. razredu na preizkusih nacionalnega preverjanja znanja pri slovenščini.	Državni izpitni center (RIC)	2015
	Povprečni dosežki NPZ pri matematiki, 6. razred	Normalizirana ocena povprečnih dosežkov učencev v 6. razredu na preizkusih nacionalnega preverjanja znanja pri matematiki.	Državni izpitni center (RIC)	2015
ENAKOST V IZOBRAŽEVANJU	Razlike v izobrazbenih pričakovanjih otrok z enako nizkimi dosežki v matematični pismenosti glede na poklicni status staršev	Normalizirana ocena absolutne razlike odstotnih točk v pričakovanjih glede najvišje dosežene izobrazbe 15-letnikov z enakimi nizkimi dosežki pri matematični pismenosti, glede na starša z višjim zaposlitvenim statusom.	PISA 2015 (preračun IRSSV)	2015

Področje	Kazalniki	Opis kazalnikov v RIBO ⁶	Vir ⁷	Leto
	Razlike v izobrazbenih pričakovanjih otrok z enako visokimi dosežki v matematični pismenosti glede na poklicni status staršev	Normalizirana ocena absolutne razlike odstotnih točk v pričakovanjih glede najvišje dosežene izobrazbe 15-letnikov z enakimi visokimi dosežki pri matematični pismenosti, glede na starša z višjim zaposlitvenim statusom.	PISA 2015 (preračun IRSSV)	2015
	Razmerje med otroci z najboljšimi in najslabšimi dosežki pri matematični pismenosti na testih PISA	Normalizirana ocena razlike med deležem 15-letnikov s podpovprečnimi dosežki in deležem z nadpovprečnimi dosežki pri testih PISA, ki merijo sposobnosti matematične pismenosti.	PISA 2015 (preračun IRSSV)	2015
	Razmerje med otroci z najboljšimi in najslabšimi dosežki pri znanstveni pismenosti na testih PISA	Normalizirana ocena razlike med deležem 15-letnikov s podpovprečnimi dosežki in deležem z nadpovprečnimi dosežki pri testih PISA, ki merijo sposobnosti znanstvene pismenosti.	PISA 2015 (preračun IRSSV)	2015
	Razmerje med otroci z najboljšimi in najslabšimi dosežki pri bralni pismenosti na testih PISA	Normalizirana ocena razlike med deležem 15-letnikov s podpovprečnimi dosežki in deležem z nadpovprečnimi dosežki pri testih PISA, ki merijo sposobnosti bralne pismenosti.	PISA 2015 (preračun IRSSV)	2015
	Dijaki, vpisani v srednje splošno izobraževanje	Normalizirana ocena odstotka vseh dijakov (13 ali manj-21 ali več let), vpisanih v srednje splošno izobraževanje (splošna in strokovna gimnazija, maturitetni tečaj) kot delež vseh dijakov.	SURS (preračun IRSSV)	2016/2017
	Dijaki prejemniki državne štipendije	Normalizirana ocena odstotka dijakov prejemnikov državne štipendije kot delež vseh dijakov (15-19 let).	SURS	2014
	Vključenost otrok v drugem starostnem obdobju v predšolsko izobraževanje	Normalizirana ocena odstotka otrok s stalnim prebivališčem v Sloveniji, vključenih v vrtce v drugem starostnem obdobju (% med vsemi otroci, starimi od 3 do 5 let).	SURS	2015/2016

Področje	Kazalniki	Opis kazalnikov v RIBO ⁶	Vir ⁷	Leto
POČUTJE V ŠOLI IN ODNOS S SOŠOLCI	Indeks soočanja z obremenitvami v šoli	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov na 4-stopenjski lestvici s trditvami: 1) Pogosto me skrbi, da bo test zame pretežek. 2) Skrbi me, da bom v šoli dobil/a slabe ocene. 3) Tudi če sem na test dobro pripravljen/a, sem zaskrbljen/a. 4) Zelo sem napet/a, ko se učim za test. 5) Ko ne vem, kako naj rešim nalogo v šoli, postanem zelo živčen/na.	PISA 2015	2015
	Indeks ambicioznosti v šoli	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov na 4-stopenjski lestvici s trditvami: 1) Pri večini ali vseh predmetih si želim imeti najboljše ocene. 2) Po diplomi hočem imeti priložnost zbirati med najboljšimi možnostmi. 3) V vsem kar delam, hočem biti najboljši/-a. 4) Mislim, da sem ambiciozen/-a. 5) Hočem biti med najboljšimi dijaki/-njami v svojem razredu.	PISA 2015	2015
	Indeks medvrstniškega nasilja v šoli	Normalizirana ocena deleža 15-letnikov, ki na šoli niso nikoli ali skoraj nikoli doživeli sledečega: 1) Dijaki/-inje so me zanalašč izločili/-e iz dogajanja. 2) Dijaki/-inje so se norčeval/-i iz mene. 3) Dijaki/-inje so mi grozili/-e. 4) Dijaki/-inje so mi vzeli/-e ali uničili/-e moje stvari. 5) Dijaki/-inje so me udarili/-e ali porinili/-e. 6) Dijaki/-inje širijo grde govorce o meni.	PISA 2015	2015
	Indeks pripadnosti v šoli	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov na 4-stopenjski lestvici s trditvami: 1) V šoli se počutim izločenega (ali izobčenega). 2) V šoli z lahkoto sklepam prijateljstva. 3) Čutim pripadnost do te šole. 4) V svoji šoli se počutim čudno in odveč. 5) Zdi se mi, da me imajo drugi dijaki/-inje radi. 6) V šoli sem osamljen/-a.	PISA 2015	2015
ODNOSI S STARŠI	Indeks starševske podpore	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov na 4-stopenjski lestvici s trditvami: 1) Moje starše zanimajo moje šolske dejavnosti. 2) Moji starši podpirajo moje izobraževalne napore in dosežke. 3) Moji starši me podprejo, ko v šoli naletim na težave. 4) Moji starši me spodbujajo k samozavesti.	PISA 2015	2015
	Otroci, žrtve nasilja v družini	Normalizirana ocena števila otrok (0-17), žrtev kaznivih dejanj, storjenih v družini na 1000 otrok v regiji.	Uprava kriminalistične policije, MNZ	2015

Področje	Kazalniki	Opis kazalnikov v RIBO ⁶	Vir ⁷	Leto
SODELOVALNOST	Indeks sodelovanja	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov na 4-stopenjski lestvici s trditvami: 1) Raje delam v skupini kot sam/-a. 2) Veseli me, če so sošolci uspešni. 3) Upoštevam tudi tisto, kar zanima druge. 4) Ugotovil/-a sem, da skupina sprejema boljše odločitve kot posamezniki. 5) Opažam, da skupinsko delo zviša mojo učinkovitost. 6) Rad/-a sodelujem s sošolci/-kami.	PISA 2015	2015
IKT KOMPETENCE	Indeks IKT kompetenc	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov na 4-stopenjski lestvici s trditvami: 1) Brez težav uporabljam elektronske naprave, na katere se manj spoznam. 2) Če hočejo moji prijatelji ali sorodniki kupiti nove elektronske naprave ali aplikacije, jim lahko svetujem. 3) Brez težav uporabljam svoje elektronske naprave na domu. 4) Ko pri elektronskih napravah naletim na težave, mislim, da jih lahko rešim. 5) Če imajo moji prijatelji ali sorodniki težave z elektronskimi napravami, jim lahko pomagam.	PISA 2015	2015
	Indeks IKT avtonomnosti	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov na 4-stopenjski lestvici s trditvami: 1) Če potrebujem novo programsko opremo, si jo namestim sam/-a. 2) Berem podatke o elektronskih napravah, da bi bil/-a neodvisen/-na. 3) Elektronske naprave uporabljam tako, kot jih hočem. 4) Če imam težave z elektronskimi napravami, se sam/-a lotim reševanja. 5) Če potrebujem novo aplikacijo, si jo izberem sam/-a.	PISA 2015	2015
VARNA UPORABA IKT	Prekomerna uporaba interneta	Normalizirana ocena deleža 15-letnikov, ki v običajnem šolskem dnevu uporabljajo internet zunaj šole več kot 6 ur na dan.	PISA 2015 (preračun IRSSV)	2015
	Izguba občutka za čas ob uporabi e-naprav	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov z izjavo: Ko uporabljam elektronske naprave, pozabim na čas.	PISA 2015	2015
	Slabo počutje zaradi nedostopnosti interneta	Normalizirana ocena povprečja strinjanja 15-letnikov z izjavo: Če ni na voljo nobene internetne povezave, se počutim resnično slabo.	PISA 2015	2015

Vir: IRSSV 2018

Kako torej z RIBO opredeljujemo blaginjo otrok v Sloveniji oz. njenih statističnih regijah? Otrok v slovenski statistični regiji živi v blaginji, če ima zagotovljen dober začetni položaj in dovolj priložnosti, kar pomeni, da ni prikrajšan ne dohodkovno, ne materialno in ne v smislu založenosti s kulturnim kapitalom; če je zdrav in ni življenjsko ogrožen ob rojstvu, ima dobre izgleda glede pričakovane življenjske dobe in ne ogroža lastnega življenja (samomor in uporaba drog); je telesno aktiven in se ustrezno prehranjuje v smislu, da ni ne prehranjen, ne podhranjen, da uživa zajtrk, da je gibalno sposoben in intenzivno dnevno telesno dejaven. Otrok živi v blaginji tudi, ko ima dobre izobrazbene dosežke tako pri nacionalnem preverjanju znanja, kot tudi pri merjenju različnih pismenosti, in ko so neenakosti v izobrazbi nizke – to pomeni, da so razlike v izobrazbenih pričakovanjih otrok z enako nizkimi/visokimi dosežki v matematični pismenosti glede na poklicni status staršev majhne, ko je razmerje med otroci z najboljšimi in najslabšimi dosežki pri matematični, znanstveni in bralni pismenosti v prid boljših, ko je visok delež dijakov vpisanih v gimnazije, ko ima regija visok delež prejemnikov državnih štipendij in visok delež otrok v drugem starostnem obdobju v predšolskem izobraževanju. Poleg tega, da otrok dosega dobre rezultate v šoli in da so neenakosti v izobraževanju majhne, se mora v šoli tudi dobro počutiti in imeti s sošolci dobre odnose. Biti mora ambiciozen oz. motiviran, neizpostavljen medvrstniškemu nasilju, ne preveč obremenjen s šolo in biti šoli pripaden ter se počutiti vključen. Otrok živi v blaginji še, če ima dober odnos s starši, če ga ti podpirajo in spodbujajo, se zanimajo za njegovo življenje in ga vzgajajo v samozavestno osebo; otrok, razumljivo, ne sme biti izpostavljen nasilju v družini. Otrok naj izkazuje še usmerjenost v uspeh kolektiva/skupnosti v nasprotju z usmerjenostjo v lasten uspeh, biti mora solidaren, pripravljen sodelovati z drugimi in tudi ceniti vrednoto sodelovanja. Otrok živi v blaginji še, ko ima dobre IKT kompetence in je avtonomen v njihovi uporabi, po drugi strani pa ne izkazuje tveganega vedenja, povezanega s prekomerno IKT uporabo (npr. odvisnost od interneta).

4. KAKO SMO OBLIKOVALI, IZRAČUNALI IN UPODOBILI RIBO V PRAKSI

Po konceptualni opredelitvi merjenja regionalne blaginje otrok v Sloveniji oz. po določitvi strukture RIBO, torej njegovih področij in kazalnikov, je sledil metodološki proces oblikovanja, izračunavanja in podatkovne upodobitve RIBO.

Oblikovanje je potekalo sekvenčno po naslednjih poglavitnih fazah, ki jih podrobneje opredelimo v nadaljevanju:

- iskanje in zbiranje izhodiščnih podatkov,
- normalizacija podatkov,
- agregiranje podatkov in izračunavanje indeksa,
- preverjanje veljavnosti indeksa (povezanost z družbenim kontekstom).

4.1. Iskanje in zbiranje izhodiščnih podatkov

V procesu iskanja in zbiranja podatkov smo se, kot smo izpostavili že v prejšnjih poglavjih, soočili z različnimi omejitvami v razpoložljivosti in strukturi podatkov, zato smo v model vključili tiste kazalnike, ki so poleg izpolnjevanja splošnih kriterijev, ustrezali tudi vsem specifičnim.

Ti so bili ključno vodilo pri vključevanju kazalnikov v RIBO in v njegova podpodročja. Kot je razvidno iz *Preglednice 2* smo izvorne podatke tako lahko črpali le iz dveh anketnih raziskav, in sicer SLOfit in PISA. Podatke smo črpali tudi iz administrativnih zbirk podatkov, ki jih vodijo na SURS, NIJZ, RIC in na Policiji, kjer smo prav tako upoštevali ažurnost podatkov, po spolu in vseh statističnih regijah.

Četudi je naš namen prikazati čim bolj aktualen RIBO, tj. indeks, ki odraža najnovejše stanje, je končni izbor časovne točke pogojen z razpoložljivostjo podatkov, ki izhajajo iz prej omenjenih virov, pri čemer najbolj omejujejo raziskovalni oz. anketni podatki, v našem primeru podatki iz raziskave PISA. Slednja se namreč izvaja periodično (na 3 leta), zadnji podatki pa so razpoložljivi za leto 2015. Glede na to, da naš indeks pretežno sestavljajo kazalniki (24 od 40) iz te raziskave, smo kot najbolj aktualno referenčno leto vzeli **leto 2015**. V kolikor podatek za to leto ni bil razpoložljiv, smo izbrali razpoložljive podatke najbližjega leta npr. 2014, 2016 (kot je razvidno iz *Preglednice 3*).

Pomembnejša omejitev nabora kazalnikov RIBO, ki se vežejo na različne starostne skupine, se kaže v izraziti heterogenosti podatkov glede na **starostno strukturo otrok**, pri čemer smo se trudili zaobjeti vse starostne skupine znotraj intervala od 0 do 18 let. Edino pri dveh kazalnikih starost preseže maksimalno vrednost intervala, saj kazalnika odražata populacijo otrok od 13 ali manj do 21 let ali več (tj. *dijaki, vpisani v srednje splošno izobraževanje ter dijaki prejemniki državne štipendije*). Heterogenost je v prvi vrsti pogojena z vsebino kazalnika (*stopnja umrljivosti dojenčkov vs. uživanje prepovedanih drog*), odvisna pa je tudi od načina merjenja oz. od vira podatkov v smislu, katere starostne skupine zajemajo posamezne raziskave in zbirke podatkov. Sicer pa, kot že rečeno, je več kot polovica kazalnikov iz raziskave PISA, kar pomeni, da indeks pretežno predstavljajo 14 in 15-letniki (več v *Preglednici 4*) oz. da so v indeksu v večji meri zastopani starejši otroci oz. najstniki v primerjavi z mlajšimi otroki. Na problem heterogenosti starostne strukture in na manko kazalnikov blaginje v zgodnejših letih otrokovega življenja opozarjajo tudi drugi avtorji, ki se ukvarjajo s področjem merjenja blaginje otrok (npr. Bradshaw in Richardson 2009, OECD 2015, Unicef 2013), na kar smo opozorili tudi pri oblikovanju IRSSV Indeksa blaginje otrok (Boljka idr. 2018).

Preglednica 4: Metodološke značilnosti kazalnikov RIBO (podatki za skupni indeks)

Kazalnik	Vir podatka	Leto	Obrnjen kazalnik Da/ne	Starost populacije (leta)	Prispevek kazalnika k področju (v %)	Prispevek kazalnika k RIBO (v %)	Prispevek področja k RIBO (v %)
Stopnja tveganja revščine otrok	SURS	2015	da	0-17	25	2,5	PIZP 10 %
Stopnja resne materialne prikrajšanosti otrok	SURS	2015	da	0-17	25	2,5	
Indeks materialnih dobrin	PISA 2015	2015	ne	14/15	25	2,5	
Indeks kulturnih dobrin	PISA 2015	2015	ne	14/15	25	2,5	
Stopnja umrljivosti dojenčkov	SURS	2015	da	do 1	25	2,5	ZIO 10 %
Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu	SURS	2015	ne	0	25	2,5	
Samomorilnost med otroki	NIJZ	2015	da	10-17	25	2,5	
Uživanje prepovedanih drog	NIJZ	2015	da	0-17	25	2,5	TAIP 10 %
Prekomerna prehranjenost otrok	SLOFIT	2015	da	6-15	20	2,0	
Podhranjenost otrok	SLOFIT	2015	da	6-15	20	2,0	
Indeks gibalne učinkovitost otrok	SLOFIT	2015	ne	6--15	20	2,0	
Intenzivna dnevna telesna dejavnost	PISA 2015	2015	ne	14/15	20	2,0	
Dnevno uživanje zajtrka	PISA 2015	2015	ne	14/15	20	2,0	

Povprečni dosežki pri bralni pismenosti na testih PISA	PISA 2015	2015	ne	14/15	14,3	1,4	IZODO 10 %
Povprečni dosežki pri matematični pismenosti na testih PISA	PISA 2015	2015	ne	14/15	14,3	1,4	
Povprečni dosežki pri znanstveni pismenosti na testih PISA	PISA 2015	2015	ne	14/15	14,3	1,4	
Povprečni dosežki NPZ pri slovenščini, 9. razred	Državni izpitni center (RIC)	2015	ne	14/15	14,3	1,4	
Povprečni dosežki NPZ pri matematiki, 9. razred	Državni izpitni center (RIC)	2015	ne	14/15	14,3	1,4	
Povprečni dosežki NPZ pri slovenščini, 6. razred	Državni izpitni center (RIC)	2015	ne	11/12	14,3	1,4	
Povprečni dosežki NPZ pri matematiki, 6. razred	Državni izpitni center (RIC)	2015	ne	11/12	14,3	1,4	NEIZO 10 %
Razlike v izobrazbenih pričakovanjih otrok z enako nizkimi dosežki v matematični pismenosti glede na poklicni status staršev	PISA 2015	2015	da	14/15	12,5	1,3	
Razlike v izobrazbenih pričakovanjih otrok z enako visokimi dosežki v matematični pismenosti glede na poklicni status staršev	PISA 2015	2015	da	14/15	12,5	1,3	

Razmerje med otroci z najboljšimi in najslabšimi dosežki pri matematični pismenosti na testih PISA	PISA 2015	2015	da	14/15	12,5	1,3	
Razmerje med otroci z najboljšimi in najslabšimi dosežki pri znanstveni pismenosti na testih PISA	PISA 2015	2015	da	14/15	12,5	1,3	
Razmerje med otroci z najboljšimi in najslabšimi dosežki pri bralni pismenosti na testih PISA	PISA 2015	2015	da	14/15	12,5	1,3	
Dijaki, vpisani v srednje splošno izobraževanje	SURS	2016/17	ne	13 ali manj-21 ali več	12,5	1,3	
Dijaki prejemniki državne štipendije	SURS	2014	ne	15-19	12,5	1,3	
Vključenost otrok v drugem starostnem obdobju v predšolsko izobraževanje	SURS	2015/16	ne	3- 5	12,5	1,3	
Indeks soočanja z obremenitvami v šoli	PISA 2015	2015	da	14/15	25	2,5	PVSOS 10 %
Indeks ambicioznosti v šoli	PISA 2015	2015	ne	14/15	25	2,5	
Indeks medvrstniškega nasilja v šoli	PISA 2015	2015	ne	14/15	25	2,5	
Indeks pripadnosti v šoli	PISA 2015	2015	ne	14/15	25	2,5	
Indeks starševske podpore	PISA 2015	2015	ne	14/15	50	5,0	OSS 10 %
Otroci, žrtve nasilja v družini	Uprava kriminalistične policije,	2015	da	0-17	50	5,0	

	MNZ						
Indeks sodelovanja	PISA 2015	2015	ne	14/15	100	10,0	SODEL 10 %
Indeks IKT kompetenc	PISA 2015	2015	ne	14/15	50	5,0	IKTKO 10 %
Indeks IKT avtonomnosti	PISA 2015	2015	ne	14/15	50	5,0	
Prekomerna uporaba interneta	PISA 2015	2015	da	14/15	33,3	3,3	TUIKT 10 %
Izguba občutka za čas ob uporabi e-naprav	PISA 2015	2015	da	14/15	33,3	3,3	
Slabo počutje kot posledica nerazpoložljivosti internetne povezave	PISA 2015	2015	da	14/15	33,3	3,3	

Vir: IRSSV 2018

4.2. Normalizacija oz. povezovanje podatkov

RIBO je sestavljen iz 40 kazalnikov, ki so v prvotni obliki izraženi z različnimi merskimi lestvicami (npr. delež otrok, stopnja umrljivosti, število otrok ipd.). Z namenom, da zagotovimo primerljivost med podatki in omogočimo združevanje nesorazmernih kazalnikov, smo vse kazalnike najprej normalizirali. Uporabili smo metodo **Min-Max**, kjer je b maksimalna vrednost intervala ali 100 in a minimalna vrednost ali 0. Na ta način smo vse kazalnike normalizirali na identičen rang [0,100]. Poleg tega smo vrednosti nekaterih kazalnikov »obrnil« tako, da v vseh primerih visoka vrednost kazalnika pomeni pozitivno smer merjenja. Npr. pri kazalniku *stopnja umrljivosti dojenčkov* nižja vrednost pomeni bolj želeno stanje, zato smo v tem primeru vrednosti obrnili na način, da so nižje vrednosti bližje 100 (glej enačba b). Pri kazalniku *povprečni dosežki pri bralni pismenosti na testih PISA* pa ravno obratno, in sicer je v tem primeru višja vrednost bolj zaželena, zato se višje vrednosti po normalizaciji nahajajo bližje 100, nižje pa bližje 0 (glej enačba a). S preračunom podatkov smo tako zagotovili ustrezno metodološko podlago za izračun indeksa.

Enačba a	Enačba b
$\frac{(X - X_{min})(100 - 0)}{X_{max} - X_{min}}$	$\frac{(X - X_{max})(100 - 0)}{X_{min} - X_{max}}$

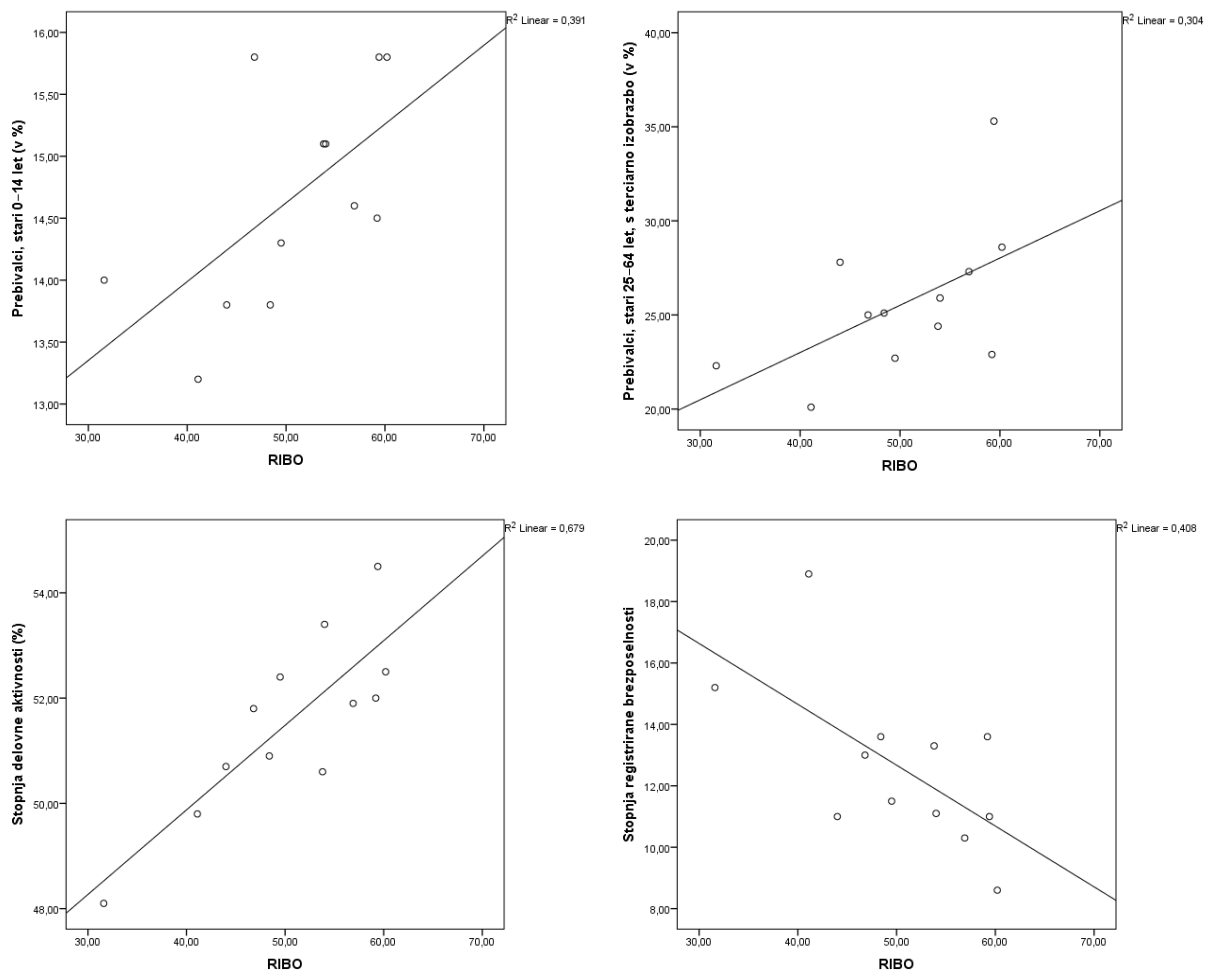
4.3. Agregiranje in izračunavanje indeksa

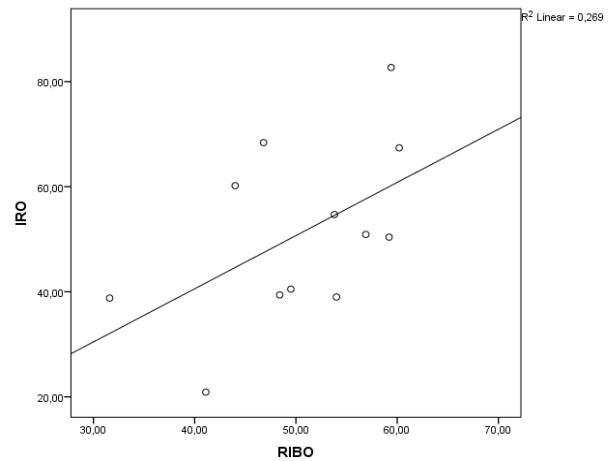
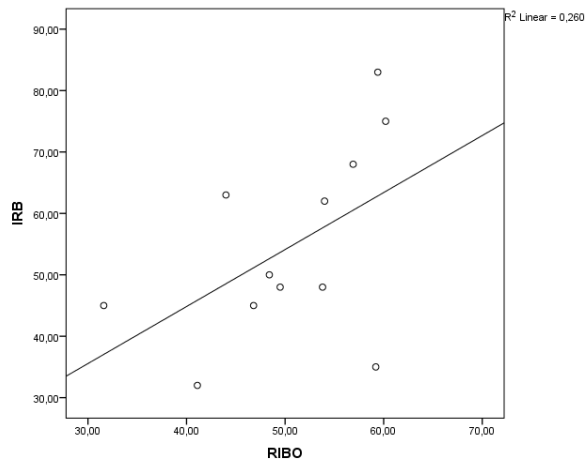
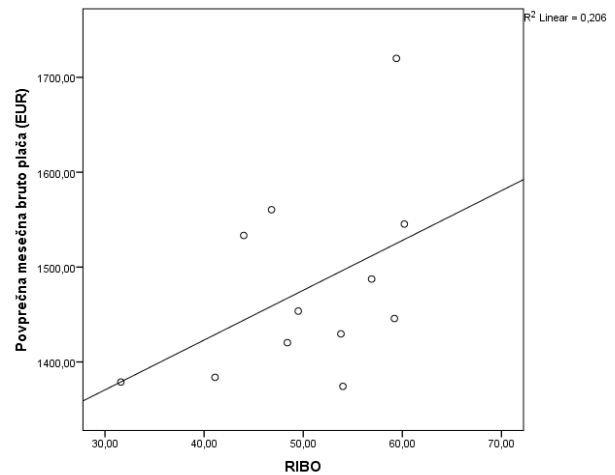
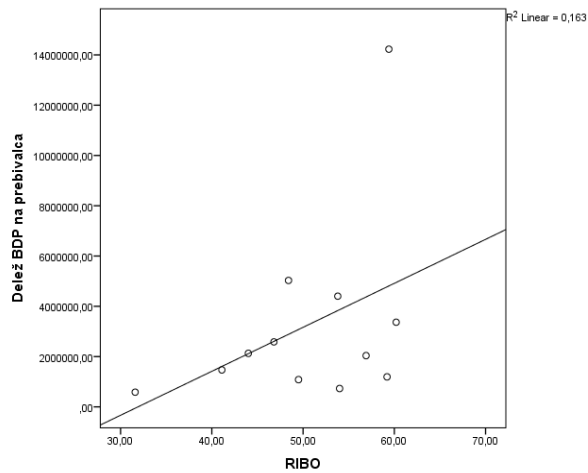
Po preračunu kazalnikov oz. normalizaciji podatkov smo najprej izračunali deset podindeksov (PIZP, ZIO, TAIP, IZODO, NEIZO, PVSOS, OSS, SODEL, IKTKO in TUIKT), torej za vsako področje posebej in jih izrazili s povprečno vrednostjo vseh normaliziranih kazalnikov določenega področja. Končni indeks tako predstavlja povprečno vrednost desetih prej omenjenih podindeksov. Iz tovrstnega načina izračunavanja izhaja, da ima vsako področje enako težo v strukturi indeksa, tj. desetino. Ker pa so področja sestavljena iz različnega števila kazalnikov, kazalniki k skupnemu izračunu prispevajo različno, kar je razvidno iz prejšnje preglednice. Posledično npr. vsak izmed kazalnikov s področja *enakost v izobrazbi* (NEIZO), ki je po številu kazalnikov najobsežnejše področje, k skupnemu indeksu prispeva 1,3 %, medtem ko ima kazalnik, ki edini meri *sodelovalnost* (SODEL) s svojim 10 % prispevkom v skupnem izračunu precej višjo težo. Tu nastopi vprašanje **uteževanja** področij in kazalnikov, ki je ena najtežjih dilem pri oblikovanju kateregakoli indeksa. Da bi zagotovili enakomeren prispevek kazalnikov k skupnemu indeksu, bi npr. lahko izbrali enako število kazalnikov po področjih, pri čemer veliko oviro predstavlja razpoložljivost ustreznih podatkov, saj viri, iz katerih smo črpali podatke za posamezna področja (npr. sodelovanje) ne vsebujejo ustreznih kazalnikov, ki bi jih lahko uporabili. Kot navajata že Bradshaw in Richardson (2009), je težava predvsem v tem, da obenem, ko ne obstaja teoretska utemeljitev v prid uteževanju (tj. rabi enakih uteži), tudi ne obstaja utemeljitev po rabi kateregakoli drugega alternativnega sistema uteževanja. Navedeni razlogi so botrovali, da kljub različni »teži kazalnikov«, RIBO zaenkrat posebej nismo utežili.

4.3. Preverjanje veljavnosti RIBO

Da bi preverili veljavnost in pojasnjevalno moč našega indeksa, smo vrednosti indeksa povezali z izbranimi kazalniki družbenega konteksta (podobno kot pri IBO, Boljka idr. 2018), ki bi lahko bili povezani z blaginjo otrok v Sloveniji, in sicer: delež 0 – 14 letnikov v populaciji, delež prebivalcev starih od 25–64 let, ki imajo terciarno izobrazbo, stopnja delovne aktivnosti, BDP, stopnja registrirane brezposelnosti, povprečna mesečna bruto plača. Poleg tega smo indeks primerjali z Indeksom regionalne blaginje (IRD) ter z Indeksom razvojne ogroženosti regij (IRO), ki smo ju v tem poročilu že predstavili.

Slika 3: Odnos med indeksom (RIBO) in izbranimi kontekstualnimi kazalniki

Kot je razvidno iz razsevnih grafikonov obstaja povezanost med RIBO in izbranimi kazalniki družbenega konteksta. Najbolj izrazita pozitivna povezanost ($R=0,824$) indeksa se kaže v primeru stopnje delovne aktivnosti, kar pomeni, da višja kot je stopnja delovne aktivnosti prebivalstva, višja je blaginja otrok. S stopnjo delovne aktivnosti lahko tako pojasnimo 57,9 % (variance) indeksa ($R\text{-Squared}=0,579$). RIBO je povezan tudi z ostalimi izbranimi kazalniki, še posebej s stopnjo registrirane brezposelnosti ($R=-0,638$; $R\text{-Squared}=0,408$), kjer je povezanost pričakovano negativna, pa tudi z ostalimi: RIBO je torej višji v tistih regijah, kjer je višji delež 0 – 14 letnikov v populaciji ($R=0,625$; $R\text{-Squared}=0,391$), večji delež prebivalcev starih od 25–64, ki imajo terciarno izobrazbo let ($R=0,552$; $R\text{-Squared}=0,304$), kjer je povprečna mesečna bruto plača večja ($R=0,454$; $R\text{-Squared}=0,2061$) ter višji delež BDP na prebivalca ($R=0,404$; $R\text{-Squared}=0,163$). RIBO je pozitivno povezan tudi z *Indeksom regionalne blaginje* ($R=0,510$) ter z *Indeksom regionalne ogroženosti* ($R=0,519$). Predstavljeni rezultati tako potrjujejo veljavnost in pojasnjevalno moč našega indeksa.

5. KRATKA ANALIZA REZULTATOV RIBO

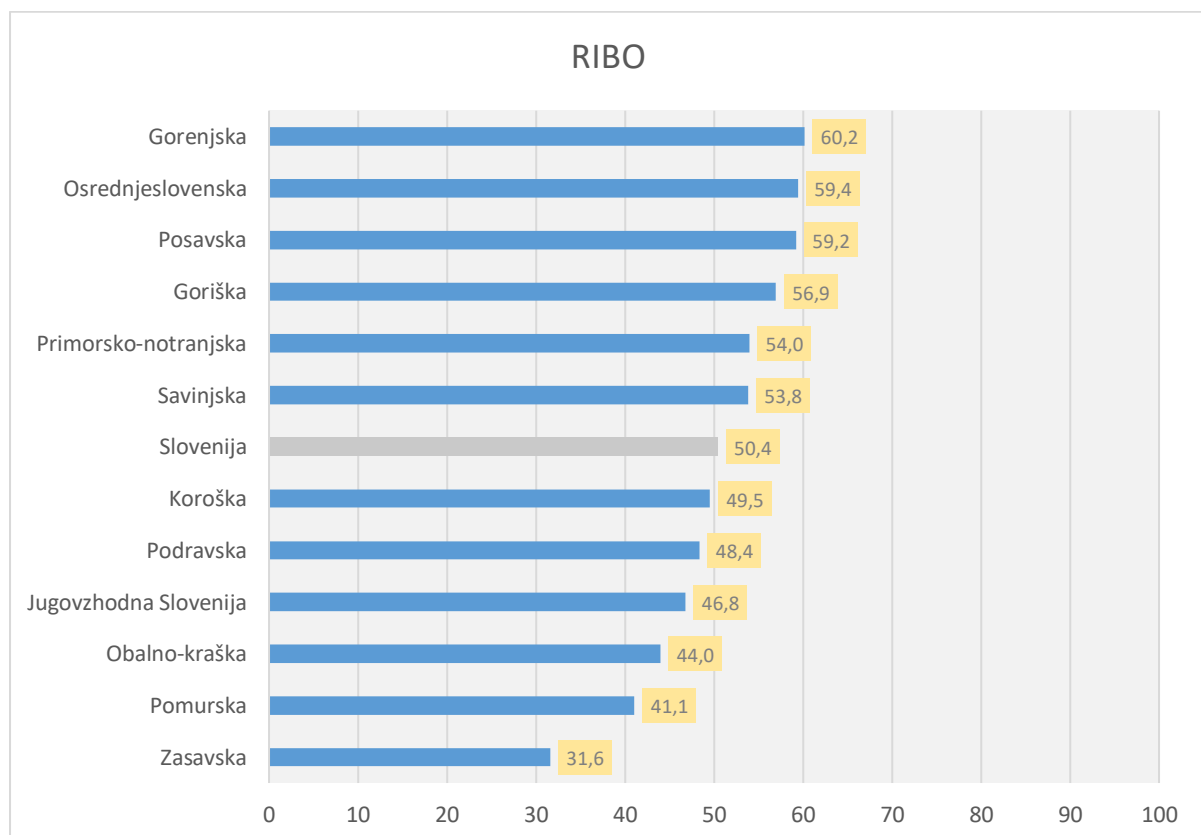
V nadaljevanju z analizo dobljenih rezultatov RIBO odgovarjamo na ključna vsebinska raziskovalna vprašanja, ki smo jih zapisali uvodoma:

- V katerih statističnih regijah je blaginja višja, v katerih nižja?
- Katera področja blaginje otrok so slabše in katere boljše »razvita«?
- V katerih statističnih regijah so določena področja indeksa boljše, v katerih slabše razvita?
- So na boljšem dečki ali deklice?

5.1. Primerjava med statističnimi regijami

Osnovni prikaz razvrstitve statističnih regij pokaže, da je bila blaginja otrok v Sloveniji, merjena z našim indeksom, najvišja na Gorenjskem (RIBO=60,2), sledita osrednjeslovenska regija (RIBO=59,4) in Posavje (RIBO=59,2), ki zaključujeta prvo četrtno najbolje uvrščenih statističnih regij. Najnižjo vrednost indeksa ima zasavska statistična regija (RIBO=31,6), tam otroci v primerjavi z vrstniki iz drugih regij živijo najslabše. V spodnjo četrtno regij se uvrščata še Pomurje (RIBO=41,1) in obalno-kraška regija (RIBO=44,0). Pod slovenskim povprečjem se nahajajo še Jugovzhodna Slovenija (RIBO=46,8), Podravje (RIBO=48,4) in Koroška (RIBO=49,5), nad pa Savinjska (RIBO=53,8) in Primorsko-notranjska (RIBO=54,0).

Slika 4: Razvrstitve slovenskih regij glede na RIBO

Vir: IRSSV 2018

Po posameznih področjih indeksa so v letu 2015 večinoma »zmagovalke« regije iz zgornje četrtine najboljše uvrščenih regij. Koroška na področju priložnosti in začetnega položaja (PIZP), Gorenjska na področju zdravja in ogroženost (ZIO) in Goriška na področju zdravega življenjskega sloga (TAIP). Na področju izobrazbenih dosežkov (IZODO) je najboljša osrednjeslovenska regija, največja enakost v izobraževanju (NEIZO) je v posavski statistični regiji, prav tako imajo tam najvišji indeks počutja v šoli in odnosov s sošolci (PVSOS). Na področju odnosov s starši (OSS) prednjačijo na Koroškem, najbolj sodelovalni (SODEL) so zopet v Posavju. Zasavska statistična regija se kljub najnižji uvrstitvi pri splošnem indeksu, uvršča na prvo mesto pri IKT kompetencah (IKTKO), Primorsko-notranjska pa ima najnižjo oceno varne uporabe IKT tehnologij (TUIKT) (glej *Preglednico 5*).

Preglednica 5: RIBO in rangi po področnih indeksih

RANG	regija	PIZP	ZIO	TAIP	IZODO	NEIZO	PVSOS	OSS	SODEL	IKTKO	TUIKT
1	gorenjska	6	1	2	2	4	11	5	2	8	5
2	osrednjeslovenska	3	3	6	1	2	9	6	6	10	4
3	posavska	10	12	3	9	1	1	10	1	3	3
4	goriška	9	2	1	3	3	4	8	6	12	2
5	primorsko-notranjska	2	7	4	7	10	2	4	10	11	1
6	savinjska	4	9	8	5	6	3	2	4	7	7
7	koroška	1	5	10	10	11	8	1	9	2	12
8	podravska	8	10	9	6	7	7	3	8	6	9
9	jugovzhodna Slovenija	11	4	7	4	8	6	12	4	9	6
10	obalno-kraška	7	6	5	8	5	5	11	12	4	10
11	pomurska	5	8	12	11	12	10	7	3	5	8
12	zasavska	12	11	11	12	9	12	9	11	1	11

Vir: IRSSV 2018

Ne glede na to, da lahko zaznamo določen vzorec glede področnega uvrščanja regij, ki sledi splošni uvrstitvi glede na RIBO, pa lahko izpostavimo tudi nekatere zanimivosti, ki nakazujejo odstopanje od tega vzorca. Tako je npr. Koroška, ki je sicer pod slovenskim povprečjem pri RIBO, kar trikrat uvrščena med prvo trojico najbolje uvrščenih regij pri področnih indeksih (1. mesto: priložnosti in začetni položaj, odnosi s starši in 2. mesto: IKT kompetence). Po drugi strani ima zelo slabe uvrstitve pri zdravem življenjskem slogu (TAIP=10. mesto), izobrazbenih dosežkih (IZODO=10. mesto), enakosti v izobrazbi (NEIZO=11. mesto), varni uporabi IKT (TUIKT=12. mesto), sodelovalnosti (SODEL=9. mesto) in počutju v šoli in odnosi s sošolci (PVSOS=8. mesto).

Bolj stabilne so uvrstitve regij, ki so najbolj pri vrhu oz. najbolj pri dnu razvrstitve. Tako imata npr. gorenjska sedem uvrstitev med prvih pet, osrednjeslovenska pa pet, medtem ko ima Zasavje, ki je najslabše uvrščena regija, kar devet uvrstitev med najslabših pet, druga najnižje uvrščena glede na RIBO, pomurska pa šest.

Samo uvrščanje regij pa ne pokaže celotne slike znotraj različnih področij blaginje. Področja so namreč sestavljena iz različnih kazalnikov, pri nekaterih se lahko določena statistična regija odreže dobro, pri nekaterih slabše, kar zgornji prikaz z rangiranjem regij od 1. do 12. mesta, zamegljuje.

Zato smo se odločili, da je smiselno RIBO podatkovno upodobiti še s t. i. radialnimi histogrami. Takšni histogrami v našem primeru prikazujejo 40 kazalnikov, ki predstavljajo 10 področij blaginje otrok. Za vsako statistično regijo smo oblikovali po en tak prikaz. Ko jih postavimo drugega ob drugem, jih lahko med seboj primerjamo in hitro identificiramo podobnosti in razlike med njimi. Blaginja otrok je torej grafično prikazana z dolžino 40 stolpcev, ki predstavljajo normalizirane vrednosti vseh kazalnikov RIBO. Predstavljamo si torej lahko, da večja, ko je površina grafičnega prikaza, večja je blaginja otrok posamezne statistične regije. Tak prikaz prikazuje ne samo razlike oz. podobnosti v blaginji otrok med statističnimi regijami, ampak tudi (ne)uravnoveženost področij blaginje. Ni namreč nepomembno, ali je regija na vseh desetih področjih skladno »razvita«, ali ne, oz., ali se znotraj področij pri določenih kazalnikih pojavljajo odstopanja v negativnem ali pozitivnem smislu. Vsako področje je prikazano z lastno barvo. Pri tem prikazu ni najpomembnejše, da točno vemo, kateri kazalnik določen stolpič predstavlja, pomembnejše je pridobiti prvi vtis o razlikah med blaginjo otrok v Sloveniji, ki jo na tak način pridobimo. Prikaz omogoča tudi, da se nam porajajo nova raziskovalna vprašanja, ki jih lahko podrobneje raziščemo z nadaljnjim raziskovanjem. Kako brati in interpretirati prikaz prikazujemo s *Sliko 5*.

Prvi vtis, ko analiziramo *Sliko 6*, je, da je Slovenija z vidika blaginje otrok, kot je izmerjena z RIBO, relativno heterogena. Imamo regije, ki se na vseh področjih relativno dobro odrežejo, npr. osrednjeslovenska in gorenjska, in regije, ki na večini področij dosega relativno slabe rezultate, npr. pomurska, podravska. Potem so tu še regije, ki beležijo, kot smo ugotavljali že na prejšnjih straneh, tako dobre, kot tudi slabe rezultate, kar je razvidno iz neenakomernosti njihovih stolpičev. Tipična regija, kjer zasledimo ta fenomen, je npr. zasavska statistična regija. Zasavska statistična regija ima tudi tri kazalnike, ki regijo uvrščajo na zadnje mesto, in štiri kazalnike, ki jo uvrščajo na predzadnje mesto, zato na določenih področjih blaginje stolpiča sploh ni, saj znaša normalizirana vrednost 0 oz. je ta zelo nizka. Indeks v tem primeru izgleda relativno »siromašno« v primerjavi z osrednjeslovenskim indeksom, ki se, še posebej na nekaterih področjih, npr. na področju izobrazbenih dosežkov (rdeči stolpiči) prav bohoti.

Slika 5: Regijski indeks blaginje otrok RIBO: kazalniki

Slika 6 Regijski indeks blaginje otrok RIBO: primerjava

Regijski indeks blaginje otrok RIBO

kazalniki

Kako brati indeks?

Različno obarvani stolpci radialnega histograma predstavljajo deset področij RIBO. Večji ko je stolpič, bolj zaželen je vrednost kazalnika. V kolikor stolpiča ni, to pomeni, da je njegova normalizirana vrednost, ki je sicer prikazana na lestvici od 0 do 100, 0. Zaporedje kazalnikov si sledi v smeri urinega kazalca.

Priložnost in začetni položaj	Počutje v šoli in odnos s sošolci
Zdravje in ogroženost	Odnosi s starši
Telesna aktivnost in prehranjevanje	Sodelovalnost
Izobrazbeni dosežki	IKT kompetence
Enakost v izobraževanju	Varna uporaba IKT

Regijski indeks blaginje otrok RIBO

gorenjska

goriška

koroška

obalno-kraška

osrednjeslovenska

podravska

pomurska

posavska

primorsko-notranjska

savinjska

jugovzhodna S.

zasavska

• • •

Priložnost in začetni položaj

Zdravje in ogroženost

Telesna aktivnost in prehranjevanje

Izobrazbeni dosežki

Enakost v izobraževanju

Počutje v šoli in odnos s sošolci

Odnosi s starši

Sodelovalnost

IKT kompetence

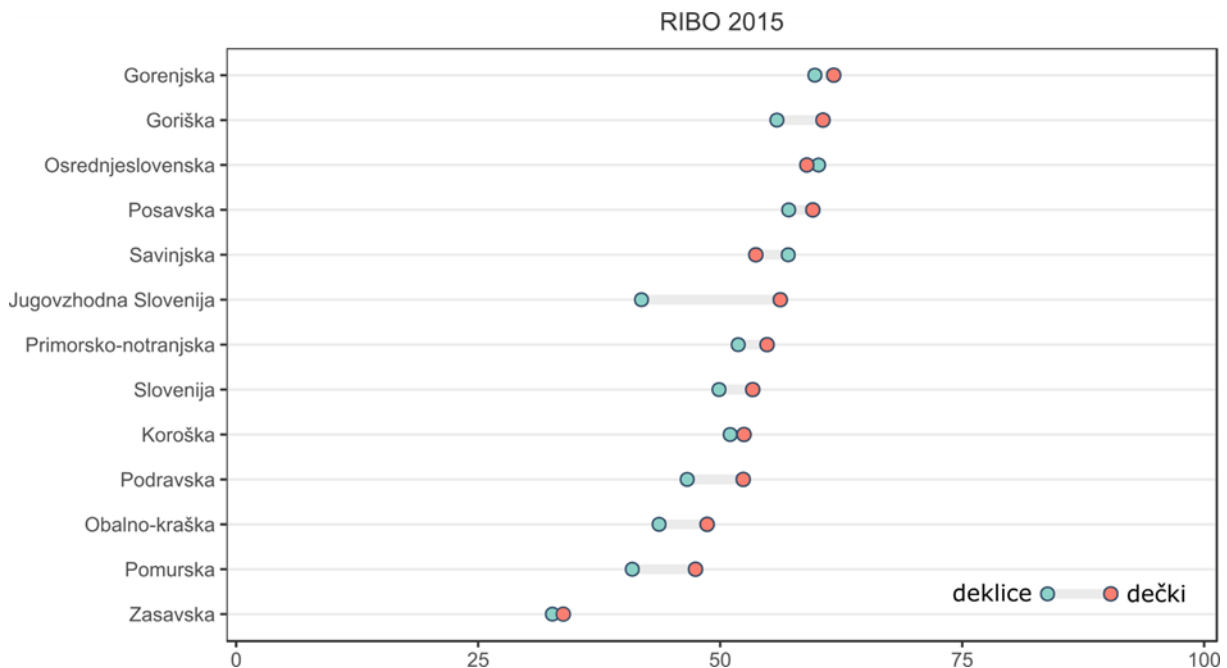
Varna uporaba IKT

5.2. Primerjava med dečki in deklicami

Pri razumevanju blaginje otrok so zelo pomembne tudi razlike med dečki in deklicami. Še posebej to velja za Slovenijo, saj smo pri analizi IBO ugotovili, da je bila Slovenija v letu 2014 uvrščena na predzadnje mesto med 27-imi evropskimi državami. V Sloveniji smo namreč zabeležili, drugo največjo razliko med spoloma v primerjavi z drugimi državami. Na boljšem so glede na IBO deklice. Večjo absolutno razliko med blaginjo dečkov in deklic je imela le Norveška.

Tudi zato smo pri oblikovanju RIBO posebno pozornost namenili vidiku spola. RIBO je tako izdelan tako za deklice kot tudi dečke, s čimer smo omogočili primerjavo med njimi. Rezultate v poročilu prikazujemo le za RIBO in deset področnih indeksov, ne pa tudi za posamezne kazalnike. Najprej prikazemo razlike glede na splošen RIBO, potem pa za prikaz desetih področnih indeksov zopet uporabimo idejo primerjanja majhnih večkratnih prikazov, s katero lahko poskrbimo za hitre uvide in nekatere zaključke ter postavljanje novih hipotez in raziskovalnih vprašanj.

Slika 7: Regijski indeks blaginje otrok RIBO in spol

Vir: IRSSV 2018

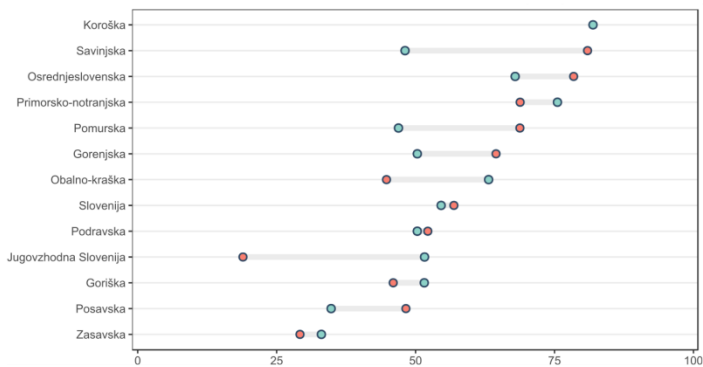
Preden analiziramo Sliko 6, povejmo, kako se interpretira. Prikazujemo rezultate po spolu. Razlika je prikazana kot absolutna razlika med normalizirano oceno blaginje dečkov (med vsemi dečki) in deklicami (med vsemi deklicami). Pri tem je pomembno, kakšna je normalizirana ocena vrednosti blaginje na lestvici od 0 do 100 znotraj enega spola. Tako lahko ugotovimo, da ima med dečki najvišjo blaginjo, izmerjeno z RIBO, gorenjska, sledi goriška in osrednjeslovenska statistična regija. Med deklicami je na prvem mestu zopet gorenjska, sledi osrednjeslovenska in posavska, šele potem goriška. Goriške deklice so torej v relativno slabšem položaju glede blaginje kot dečki iz goriške statistične regije. Največja absolutna razlika med spoloma je v jugovzhodni statistični regiji, kjer so dečki precej na boljšem, kot deklice. Na splošno, so za razliko od IBO, kjer so prednjačile deklice, v RIBO na slabšem deklice, čeprav so razlike, upoštevajoč skupen indeks, majhne.

Slika 8: Področja RIBO in spol

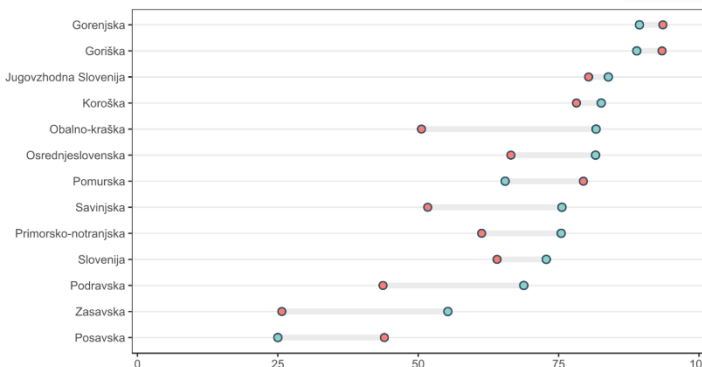
Področja RIBO in spol

dečki deklice

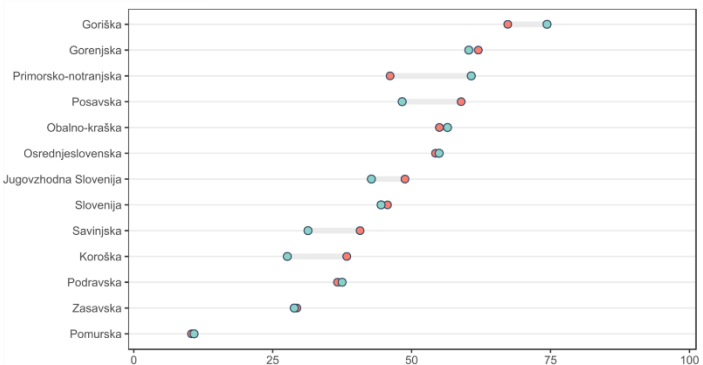
Priložnost in začetni položaj

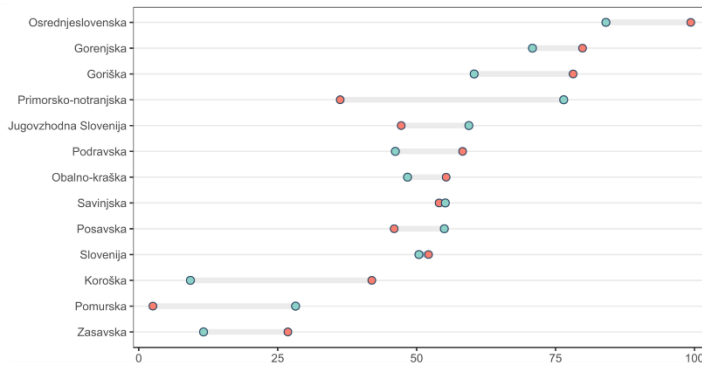
Zdravje in ogroženost

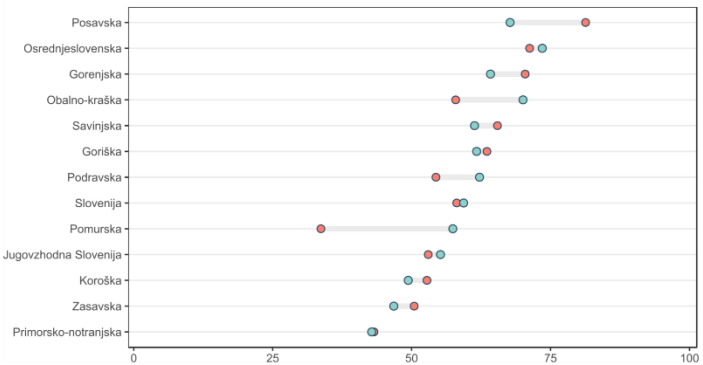
Telesna aktivnost in prehranjevanje

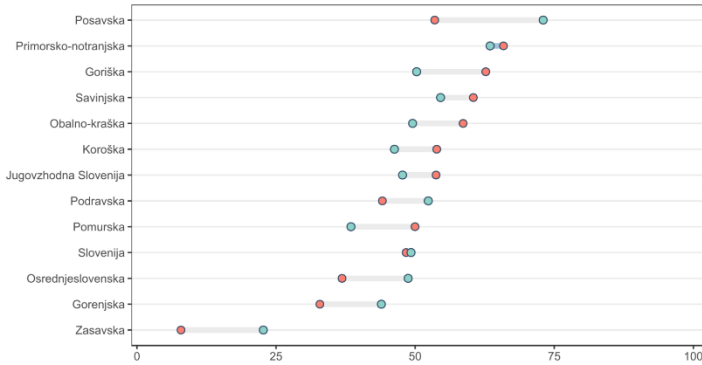
Izobrazbeni dosežki

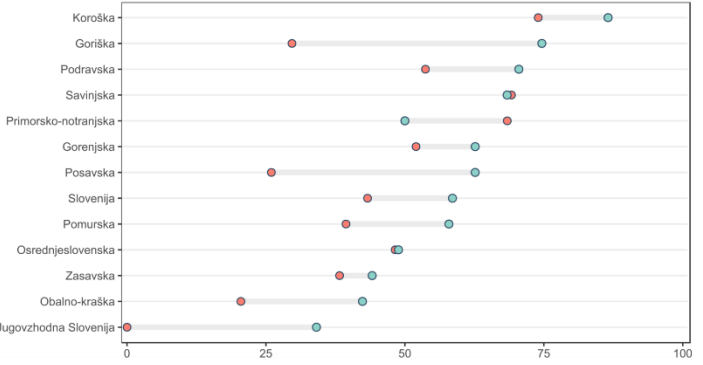
Enakost v izobraževanju

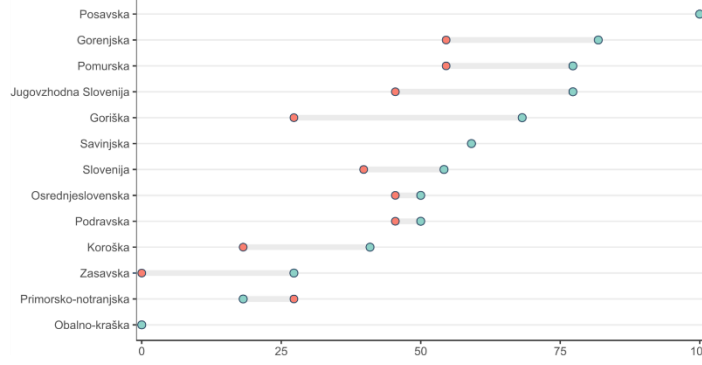
Počutje v šoli in odnos s sošolci

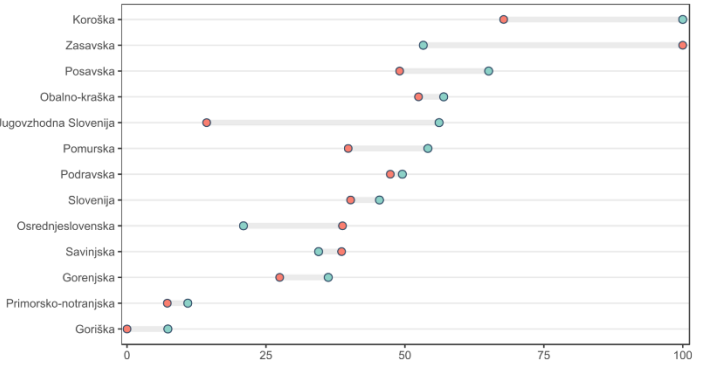
Odnosi s starši

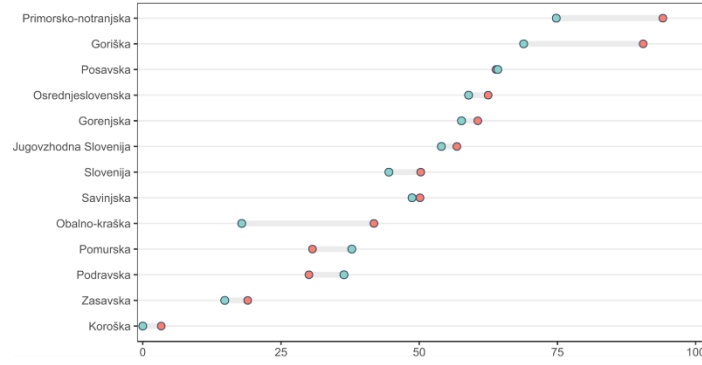
Sodelovalnost

IKT kompetence

Varna uporaba IKT

Pristop primerjave majhnih večkratnih prikazov pri analizi razlik med spoloma po različnih področjih nam pokaže, da so, za razliko od skupnega regionalnega indeksa blaginje otrok, razlike po področnih indeksih večje. To velja praktično za vsa področja. Zanimivo je opazovati, kako lahko o nekaterih področjih govorimo, kot o področjih, kjer prednjačijo deklice, npr. področje sodelovalnosti (SODEL) ali pa odnosov s starši (OSS). Znotraj teh področij so tudi največje absolutne razlike.

V oči zbodejo tudi nekatere razlike na področju priložnosti in začetnega položaja (PIZP), kjer je npr. rezultat dečkov v jugovzhodni statistični regiji glede na dečke iz drugih regij, in rezultat deklic v isti regiji glede na rezultate drugih deklic, zelo različen. Dečki iz jugovzhodne statistične regije so glede na druge dečke v daleč najslabšem položaju, medtem ko so deklice glede na deklice iz drugih regij v neprimerno boljšem položaju. Podobno je s področjem enakosti v izobrazbi (NEIZO). Tukaj lahko podobno trdimo za pomurske dečke in deklice. Prvi so spet v najslabšem položaju, medtem ko so pomurske deklice med vsemi deklicami na 8. mestu. Takih primerov je kar nekaj in vsi kličejo po nadaljnjih analizah.

6. ZAKLJUČEK

Naj na začetku zaključka začnemo na samem začetku – pri samem naslovu poročila. Iz naslova poročila *Tehnični prenos, ureditev in posodobljanje obstoječe baze podatkov za spremljanje blaginje otrok v Sloveniji* bi težko sklepali, da bo poročilo namenjeno oblikovanju regionalnega indeksa blaginje otrok. Pa vendarle je. Oblikovanje le tega je namreč del širših zamisli o dopolnjevanju sistema spremljanja položaja otrok v Sloveniji, o katerem smo pisali že v uvodu, in ki je sestavljen tudi iz obstoječe IRSSV baze podatkov o otrocih.

Končni cilj je tako tehnični prenos te baze na novo spletno stran, kjer pa bo v svoji spletni interaktivni različici predstavljen tudi RIBO. [Obstoječa baza](#), ki smo jo v letu 2018 znova uredili in posodobili, kar je prav tako predmet te naloge, bo tako v letu 2019 začela delovati kot podatkovna knjižnica, ki bo dopolnjevala uporabniško izkušnjo in bo omogočala dostop do podatkov o otrocih, ki niso del RIBO. RIBO pa bo na tej novi spletni strani podatkovno upodobljen po vzoru že obstoječe spletne strani, kjer je predstavljen [IBO](#).

Z oblikovanjem regionalnega indeksa blaginje otrok, smo torej v Sloveniji dobili še en element, ki dopolnjuje sistem spremljanja položaja otrok. Podobno kot pri IBO, smo se tudi pri RIBO odločili za oblikovanje indeksa oz. sestavljenega kazalnika, saj ima ta, v primerjavi z drugimi pristopi v raziskovanju blaginje otrok kar nekaj prednosti. Indeks je namreč orodje za podatkovno zgoščeno, konceptualno in teoretsko utemeljeno ter kontinuirano spremljanje za otroke pomembnih področij in blaginjskih izidov znotraj njih. Kompleksnost blaginje otrok prikazuje z eno samo vrednostjo, kar olajša oceno položaja otrok, omogoča časovno in regionalno primerjavo, ponuja bolj učinkovito identifikacijo problemov na posameznih družbenih področjih, pomembnih za otroke, in posledično lažje in ustrežnejše oblikovanje javnih politik (Boljka idr. 2018).

RIBO učinkovito pokaže na razlike v blaginji otrok v slovenskih statističnih regijah. V prvi četrtini najboljše uvrščenih regij se nahajajo gorenjska, osrednjeslovenska in posavska regija, medtem ko spodnjo četrtino najslabše uvrščenih regij začenjajo obalno-kraška, pomurska in na zadnjem mestu zasavska statistična regija. To pa še ne pomeni, da nekatere od slabše uvrščenih regij glede na RIBO, nimajo dobrih rezultatov pri nekaterih posameznih blaginjskih področjih. Tako je npr. zadnja, zasavska, na prvem mestu pri IKT kompetencah, RIBO je namreč povprečje rezultatov desetih področij.

RIBO pokaže tudi na razlike med dečki in deklicami. V nasprotju z ugotovitvami mednarodnega indeksa blaginje otrok IBO, kjer so deklice na boljšem kot dečki, v RIBO, sicer ne z veliko razliko, »zmagajo« dečki. To pa še ne pomeni, da so dečki na boljšem pri vseh področjih indeksa; obstajajo celo področja, v katerih so skoraj v vseh regijah na boljšem deklice. Izpostavimo lahko področje sodelovanja (SODEL) in odnosa s starši (OSS), kjer beležimo tudi največje razlike med spoloma.

Kako dobro smo izmerili blaginjo otrok v Sloveniji? Veljavnost RIBO smo preverjali tako, da smo ga primerjali z rezultati nekaterih drugih regionalnih indeksov, oblikovanimi za slovenski prostor. Ugotovimo lahko, da obstaja povezanost tako med indeksom regionalne blaginje (IRB), indeksom regionalne ogroženosti (IRO) kot tudi nekaterimi najpomembnejšimi socio-ekonomskimi kazalniki (stopnja delovne aktivnosti, BDP, stopnja brezposelnosti itd.). Na podlagi tega lahko ocenimo, da je RIBO relativno dobro sestavljen, saj lahko potrdimo njegovo veljavnost.

Pri tem pa vseeno ne moremo mimo nekaterih dilem, na katere smo, spričo pomanjkanja primernih podatkov, naleteli. Te se nanašajo na našo odločitev, da sledimo teoretsko-konceptualnemu pristopu, ki favorizira vključevanje otrokocentričnih, na podlagi anketnih vprašalnikov zbranih podatkovnih virov, napram vključevanju sekundarnih podatkovnih virov. Če torej zasledujemo takšen pristop pri gradnji indeksa, ki je trenutno t. i. state of the art pristop pri oblikovanju indeksov, imamo na voljo le dva primerna podatkovna vira, pa še ta imata svoje pomanjkljivosti. Te povzročijo, da v RIBO prevladujejo starejši otroci, da predstavlja RIBO blaginjo otrok v letu 2015 (problem aktualnosti), da je omejena možnost opazovanja trenda (spreminjanje ozadenjskega vprašalnika pri raziskavi PISA v različnih izvedbah raziskave), da niso vključena vsa področja, ki bi jih želeli vključiti (npr. prosti čas, vrednote otrok, z bolj primernimi kazalniki pokrito področje zdravja, področje uporabe škodljivih in prepovedanih substanc ipd.) in, da je indeks le delno reprezentativen za dve regiji.

Te pomanjkljivosti bi lahko v prihodnje odpravili s posebej za namene izdelave in oblikovanja indeksa zasnovano raziskavo. Takšen pristop vidimo tudi v poročilu opisanih primerih tujih regionalnih in nacionalnih indeksov. Na tej osnovi torej predlagamo naslednje možnosti:

1. izvedba samostojne (za slovenske statistične regije reprezentativne) in periodične (npr. vsaj na vsake 4 leta) presečne raziskave blaginje otrok. Ker je blaginja zelo širok pojem in se nanaša na delokrog različnih ministrstev, bi lahko raziskavo financiralo več ministrstev skupaj.
2. Bolje izkoristiti obstoječe raziskave. Ena izmed idej je, da bi lahko krajši vprašalnik na omejenem vzorcu otrok na vsake štiri leta »pripeli«
projektu [SLOfit](#), ki odlično pokriva skoraj celo populacijo otrok v Sloveniji.
3. izboljšati obstoječe raziskave v smislu uporabnosti za regijsko primerjavo, primerjavo v časovnih točkah, razširitve vzorca otrok:
 - HBSC: regijska neprimerljivost,
 - PISA: neprimerljivost časovnih točk,
 - Raziskave Mladina 2010, Mladina 2013, Mladina 2018, premajhen vzorec otrok (15-18 let), da bi zagotovili regijsko primerljivost,
 - Youth Eurobarometer: premajhen vzorec otrok; 15-18 let, da bi zagotovili regijsko primerljivost.

Ne glede na nekatere pomanjkljivosti, prinaša RIBO mnogotere nove uvide in ugotovitve, katerih interpretacija močno presega obseg tega poročila, in ki se je je treba lotiti z nemalo premisleka, poglobljeno in z regijskimi očali. RIBO si v prihodnje nedvomno zasluži tudi svojo lastno interaktivno uporabniku prijazno spletno podatkovno upodobitev, saj lahko le tako celostno ugleda luč javnosti.

VIRI

Adamson, P. (ur.). (2007). Child Poverty in Perspective: An Overview of Child Well-Being in Rich Countries. Report Card 7. Innocenti Research Centre. UNICEF.

ADP (Arhiv družboslovnih podatkov). (2017). Mladina 2010: družbeni profil mladih v Sloveniji. Dostopno na: <https://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/mla10/> (21. 12. 2018).

ADP (Arhiv družboslovnih podatkov). (2017a). Slovenska mladina 2013: življenje v času deziluzij, tveganja in prekarnosti. Dostopno na: <https://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/mla13/> (21. 12. 2018).

Ben-Arieh, A., Hevener Kaufman, N., Andrews Bowers, A., George Robert, M., Bong Joo Lee in Lawrence Aber, J. (2001). Measuring and Monitoring Children's Well-being. Social Indicators Research Series, Volume 7. Dordrecht, Boston, London: Kluwer Academic Publishers.

Ben-Arieh, A. in Frønes, I. (2011). Taxonomy for Child Well-Being Indicators: A Framework for the Analysis of the Well-Being of Children. Sage Journals, 18, 4: 460–476.

Boljka, U., Nagode, M. in Narat, T. (2018). IRSSV indeks blaginje otrok: vsebinski izzivi, metode in uporabnost. Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo. Dostopno na: <http://www.irssv.si/nova/wp-content/uploads/2018/09/IRSSV-indeks-blaginje-otrok-publikacija.pdf> (3. 12. 2018).

Bradshaw, J., Hoelscher, P. in Dominic, R. (2007). An Index of Child Well-being in the European Union. Social Indicators Research. pp. 133-177. Dostopno na: <http://eprints.whiterose.ac.uk/1948/1/childEU.pdf> (18. 12. 2018).

Bradshaw, J., Noble, M., Bloor, K., Huby, M., McLennan, D., Rhodes, D., Sinclair, I. in Wilkinson, K. (2008). A Child Well-Being Index at Small Area Level in England. Child Indicators Research, 2 (2): 201–219.

Bradshaw, J. in Richardson, D. (2009). An Index of Child Well-Being in Europe. Child Indicators Research, 2: 319–351.

Bronfenbrenner, U. (1979). The Ecology of Human Development.: Ekperiments by Nature and Design. Cambridge MA: Harvard University Press.

Bronfenbrenner, U. in Morris, P. (1998). The Ecology of Decelopmental Processes. In W. Damon & R. Lerner (Eds), Handbook of Child Psychology: Theoretical Models of Human Development. New York: Wiley.

Casas, F., Bello, A., Gonzalez, M. in Aligue, M. (2013). Children's Subjective Well-Being Measured Using a Composite Index: What Impacts Spanish First-Year Secondary Education Students' Subjective Well-Being? Child Indicators Research, 6: 433–460.

Cheevers, C. in O'Connell, M. (2013). Developing an Index of Well-Being for Nine-Year-Old Irish Children. Child Indicators Research, 6: 213–236.

Cummins, R. A., Eckersley, R., Pallant, J., Van Vugt, J. in Misajon, R. (2003). Developing a National Index of Subjective Wellbeing: the Australian Unity Wellbeing Index. *Social Indicators Research*, 64, 159–190.

Črnak Meglič, A., (ur.). (2005). *Otroci in mladina v prehodni družbi: analiza položaja v Sloveniji*. Ljubljana: Zbirka Juventa, Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino.

Črnak Meglič, A. in Kobal Tomc, B., (ur.). (2016). *Položaj otrok v Sloveniji danes: Situacijska analiza*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

Družinski zakonik (DZ). Uradni list RS, št. 15/2017.

Eccles, J. S. in Gootman, J. A. (ur.). (2002). *Community Programs to Promote Youth Development*. Washington: National Academy Press.

ESPAD (The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). (2016). Purpose & Methodology. Dostopno na: <http://www.espad.org/> (21. 12. 2018)

European Parliament. (b.d.). Eurobarometer. Dostopno na: <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer> (17. 12. 2018).

Fernandes, L., Mendes, A. in Teixeira, A. (2013). A Weighted Multidimensional Index of Child Well-Being Which Incorporates Children's Individual Perceptions. *Social Indicator Research*, 114 (3): 803–829.

Fernandes, L., Mendes, A. in Teixeira, A. (2013). Assessing Child Well-Being Through a New Multidimensional Child-Based Weighting Scheme Index: An Empirical Estimation for Portugal. *The Journal of Socio-Economics*. 45: 155–174.

Gesis. Leibniz-Institut für Sozialwissenschaften. (b.d.). Eurobarometer Data Service. Dostopno na: <https://www.gesis.org/eurobarometer-data-service/survey-series/standard-special-eb/> (17. 12. 2018).

Huebner, E. S. (1991). Correlates of Life Satisfaction in Children. *School Psychology Quarterly*, 6, 103–111. Konvencija o otrokovih pravicah (1989). Resolucija št. 44/25.

IEA, TIMMS & PIRLS. (2018). About TIMMS & PIRLS International Study Center. Dostopno na: <https://timssandpirls.bc.edu/> (17. 12. 2018).

Jans, M. (2004). Children as Citizens: Towards a Contemporary Notion of Child Participation. *Childhood*, 11, 27: 27–44. Dostopno na: <http://kingscollege.net/pomfret/3300/readings/Jans.pdf> (17. 12. 2018).

Jeriček Klanšček, H., Koprivnikar, H., Drev, A., Pucelj, V., Zupanič, T. in Britovšek K. (2015). *Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji: izsledki mednarodne raziskave*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje.

Konvencija o otrokovih pravicah (1989). Resolucija št. 44/25.

LSE (The London School of Economics and Political Science). (2018). Department of Media and Communications. Research Projects. EU Kids Online. Dostopno na: www.eukidsonline.net (17. 12. 2018).

Moore, K. A. in Theokas, C. (2008). Conceptualizing a Monitoring System for Indicators in Middlechildhood. *Child Indicators Research*, 1(2), 109–128.

Nussbaum, M. in Sen, A. (1993). *The Quality of Life*. Oxford England New York: Claredon Press Oxford University Press.

O'Hare, W. P. in Gutierrez, F. (2012). The Use of Domains in Constructing a Comprehensive Composite Index of Child Well-Being. *Child Indicators Research*, 5, 609–629.

OECD. (2015). *How's Life 2015: Measuring Well-Being*. OECD Publishing, Paris.

OECD. (2018). PISA Programme for International Student Assessment. Dostopno na: <http://www.oecd.org/pisa/> (21. 12. 2018).

OsloMet - Univerza v Oslu, Norveški inštitut za raziskovanje blaginje NOVA (b.d.): Norveški indeks mladih (Ungdata). Dostopno na: <http://www.ungdata.no/> (18. 12. 2018).

Pečar, J. (2017). Delovni zvezek: Kako živimo v regijah. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Dostopno na: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2017/DZ-Kako_zivimo_v_regijah.pdf (4. 12. 2018).

Pečar, J. (2018). Delovni zvezek: Indeks razvojne ogroženosti regij 2014–2020, metodologija izračuna. Ljubljana: Urad RS za makroekonomske analize in razvoj. Dostopno na: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/dz/2018/Indeks_razvojne_ogrozenosti_regij_2014_2020_metodologija_izracuna.pdf (5. 12. 2018).

Pedagoški inštitut. (2008). Raziskovalna dejavnost, mednarodni projekti, PISA. Dostopno na: <http://www.pei.si/Sifranti/InternationalProject.aspx?id=15> (21. 12. 2018).

Pedagoški inštitut. (2008a). Raziskovalna dejavnost, mednarodni projekti, TIMSS. Dostopno na: <http://www.pei.si/Sifranti/ResearchProgramPresentation.aspx?id=1> (17. 12. 2018).

Pedagoški inštitut. (2008b). Raziskovalna dejavnost, mednarodni projekti, PIRLS. Dostopno na: <http://www.pei.si/Sifranti/ResearchProgramPresentation.aspx?id=1> (17. 12. 2018).

Pollard, E. L. in Lee, P. D. (2003). Child Well-Being: a Systematic Review of the Literature. *Social Indicators Research*, 61(1), 59–78.

Rovan, J., Malešič, K. in Bregar, L. (2009). Blaginja občin v Sloveniji. *Geodetski vestnik*, 53, 1: 70–113.

Sen, A. (2000). Social Exclusion: Concept, Application and Scrutinity. Social Development Papers No. 1. Office of Environment and Social Development: Asian Development Bank. 2000.

SLOfit ali športnovzgojni karton. (2016). O SLOfit. Dostopno na: <http://www.slofit.org/> (21. 12. 2018).

UKC Ljubljana, Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa. (2014). Čili za delo. ESPAD. Dostopno na: <http://www.cilizadelo.si/espada.html> (21. 12. 2018).

UNICEF. (2013). Child Well-Being in Rich Countries: A Comparative Overview. Innocenti Report Card 11. Florence: Innocenti Research Centre.

UNICEF. (2017). Annual Report 2017. Dostopno na: https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_Annual_Report_2017.pdf (3. 12. 2018).

Qvortrup, J. (1990). Childhood as a Social Phenomenon. National Report. Scotland. Eurosocial Report 36/1990. Dunaj: European Centre.